

The Programme is co-financed by the
European Union

Załącznik nr 1
Międzynarodowego Programu Rozwoju Turystyki
dla miasta Elk i miasta Oziersk

Sporządził: Adam Puza

Elk, sierpień 2014

Diagnoza miasta Elka pod kątem rozwoju turystyki aktywnej

Spis treści

1. Wstęp, wprowadzenie	3
2. Turystyczna analiza otoczenia obszaru	3
3. Elka - zasoby przyrodnicze	4
4. Walory kulturowe Elki	6
4.1. Najważniejsze zabytki architektury i budownictwa w Elce	6
4.2. Uwarunkowania kulturowe. Historia	8
5. Stan zagospodarowania turystycznego, bazy turystycznej i okołoturystycznej	9
5.1. Baza noclegowa Elki	10
5.2. Sale konferencyjne	12
5.3. Baza gastronomiczna miasta Elki	13
5.4. Firmy cateringowe	16
5.5. Kultura	17
5.6. Muzea	18
5.7. Biblioteki	19
5.8. Baza sportowo - rekreacyjna	20
5.8.1. Korty tenisowe	22
5.8.2. Jazda konna	22
5.8.3. Siłownie i kluby fitness	22
5.9. Wypożyczalnia sprzętu	23
5.9.1. Wypożyczalnia sprzętu wodnego	23
5.9.2. Wypożyczalnia sprzętu do nurkowania	23
5.9.3. Wypożyczalnia rowerów	23
5.10. Rozrywka. Dyskoteki	23
5.13. Biura podróży	24
5.14. Imprezy integracyjne	25
6. Szlaki turystyczne	27
6.1. Szlaki piesze	27
6.1.1. Szlak im. Michała Kajki	27
6.1.2. Szlak Mazur Garbatych	28
6.1.3. Szlak Tatarski	28
6.1.4. Szlak „Dokoła Elki”	29
6.1.5. Szlak Czerwony	29
6.1.6. Szlak Żółty	29
6.1.7. Promenada Elcka	30
6.2. Szlaki rowerowe	30
6.2.1. Szlak „Wokół Jeziora Selmęt Wielki”	30
6.2.2. Szlak „Morenowych Wzgórz”	31
6.2.3. „Tatarskim Szlakiem”	31
6.2.4. Szlak im. Michała Kajki	32
6.2.5. Szlak Mazur Garbatych	32
6.2.6. Wokół Łaśmiad	32
6.3. Szlaki kajakowe	33
6.3.1. Szlak Mazursko - Augustowski	33

6.3.2. Szlak Kajkowski.....	33
6.3.3. Pisanica – Selmęt Wielki.....	33
6.3.4. Spływ Łażną Strugą	34
6.4. Szlak Papieski Tajemnice Światła.....	34
6.5. Eko - spacer do wiedzy	35
6.7. Wędkarstwo.....	35
7. Atrakcje turystyczne Elku	36
7.1. Imprezy i wydarzenia kulturalne.....	36
7.2. Imprezy i wydarzenia sportowe i rekreacyjne.....	38
8. Walory turystyczne Elku - analiza	39
8.1. Walory przyrodnicze Elku	39
8.2. Walory antropogeniczne	39
8.3. Analiza zainwestowania turystycznego i rekreacyjnego.....	39
8.4. Funkcja turystyczna Elku na tle innych miast – analiza stanu obecnego.....	44
8.5. Wnioski i podsumowania:	50
9. Analiza SWOT turystyki aktywnej w Elku.....	51
10. Podsumowanie	53

1. Wstęp, wprowadzenie

Niniejsze opracowanie stanowi załącznik do Programu Rozwoju Turystyki Aktywnej dla miasta Ełk i miasta Oziersk w ramach projektu „Rozwój turystyki aktywnej płaszczyzną polsko - rosyjskiej współpracy” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej (Program Współpracy Transgranicznej Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa Litwa - Polska - Rosja 2007 - 2013).

Diagnoza Ełku pod kątem rozwoju turystyki aktywnej zawiera następujące części:

- Turystyczna analiza otoczenia miasta;
- Zasoby przyrodnicze i kulturowe;
- Stan zagospodarowania turystycznego, bazy turystycznej i okołoturystycznej;
- Atrakcje turystyczne;
- Walory turystyczne - analiza;
- Analiza zainwestowania turystycznego;
- Analiza funkcji turystycznej Ełku na tle innych miast;
- Analiza SWOT turystyki aktywnej;
- Podsumowanie.

Elementy:

- Zasoby przyrodnicze i kulturowe;
- Stan zagospodarowania turystycznego, bazy turystycznej i okołoturystycznej;
- Atrakcje turystyczne;

zostały opracowane z wykorzystaniem wskazanych materiałów źródłowych, ekspertyz, dokumentów strategicznych, programów i stron internetowych instytucji miasta, a następnie zweryfikowane i zaktualizowane.

Przy formułowaniu elementów:

- Analizy zainwestowania turystycznego;
- Analizy funkcji turystycznej Ełku na tle innych miast;

przeprowadzono szczegółowe analizy wskaźnikowe w oparciu o dane z GUS Banku Danych Lokalnych.

Przeprowadzone analizy uzupełniają analizę SWOT turystyki aktywnej Ełku.

2. Turystyczna analiza otoczenia obszaru

Podregion ełcki leżący w obrębie obszaru funkcjonalnego Zielonych Płuc Polski należy do najczęściej odwiedzanych przez turystów polskich regionów. Biorąc pod uwagę wskaźnik korzystających z noclegów w obiektach zagospodarowania turystycznego w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2009 r. podregion ełcki mieści się w 25% podregionów z najwyższą wartością tego wskaźnika. Ponadto należy on do podregionów o najwyższej w Polsce dynamice zmian tego wskaźnika w latach 2003 - 2009. Niestety to nie obszar EGO jest główną przyczyną tak dużego zdystansowania konkurujących z ełckim podregionów na polu zabiegania o turystów, ale obszar Wielkich Jezior Mazurskich¹. Jednostki obszaru EGO

¹ PRO EGO - Program interwencji samorządów terytorialnych w celu zmiany społeczno - gospodarczej i integracji wschodniej części województwa warmińsko - mazurskiego 2010

obsłużyły w 2009 r. jedynie co piątego turystę korzystającego z noclegów w podregionie elckim.

W porównaniu do pozostałych powiatów podregionu elckiego, jak i w odniesieniu do średnich wskaźników dla powiatów w kraju, w powiatach obszaru EGO rozwój turystyki pobytowej jest wyraźnie niższy. Rozwój turystyki pobytowej mierzony dynamiką zmian liczby korzystających z noclegów w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2003-2009 jedynie w powiecie gołdapskim oscylował w okolicach średniego wskaźnika krajowego dla powiatów.

Obszar Elku i szerzej powiatu elckiego jest położony pomiędzy rozwiniętymi pod względem turystycznym regionami: Krainą Wielkich Jezior Mazurskich, Pojezierzem Suwalsko - Augustowskim i Podlasiem. Nie wolno również zapominać o Litwie, kraju sąsiadującym, który stanowi duże wyzwanie pod względem konkurencyjności na rynku turystycznym. W 2009 roku na Litwie w miejscach noclegowych zostało zakwaterowanych około 2 mln turystów, przy czym prawie połowę stanowili turyści zagraniczni

Obszar turystyczny Elku jest położony pomiędzy rozwiniętymi pod względem turystycznym regionami. Posiadają one bogactwo atrakcji turystycznych, stanowią znaną markę na krajowym i zagranicznym rynku turystycznym oraz charakteryzują się znaczącym potencjałem w zakresie miejsc noclegowych. Jednym z głównych uwarunkowań strategicznych Elku jest zatem silna, bliska konkurencja na rynku turystyki przyjazdowej².

3. Elk - zasoby przyrodnicze

Miasto Elk jest największym miastem Pojezierza Elckiego i położone jest w jego centralnej części, na wschodnim brzegu Jeziora Elckiego i nad Rzeką Elk. Bogato ukształtowany krajobraz pojezierza powstał w wyniku ustępującego ostatniego zlodowacenia. Dzięki temu obszar ten obfituje w zbiorniki wód powierzchniowych oraz charakteryzuje się pagórkowatym krajobrazem o stosunkowo dużych wysokościach względnych. Najniżej położonym obszarem w mieście jest brzeg Jeziora Elckiego - 119,9 m n.p.m., natomiast najwyższe wzniesienie znajduje się w rejonie ogródków działkowych PKP przy ul. Kolonia 147,9 m.n.p.m.

Sieć wodną miasta stanowią jeziora: Elckie o powierzchni 382,4 ha, Selmęt Mały o powierzchni 19,6 ha i Szyba o powierzchni 2,8 ha; oraz Rzeką Elk, która w granicach miasta przepływa na odcinku ok. 7,5 km.

Najważniejszym bogactwem przyrodniczym miasta są wody powierzchniowe, zajmujące łącznie obszar 438 ha, co stanowi 20,7% powierzchni miasta. Najważniejszym elementem sieci wodnej jest Jezioro Elckie oraz przepływająca przez nie Rzeką Elk. Jezioro Elckie jest ósmym pod względem głębokości jeziorem w Polsce osiągającym 58 m, o objętości 57.420 tys. m³. Jezioro to posiada duże walory turystyczno - rekreacyjne, stopniowo coraz bardziej wykorzystywane przez mieszkańców oraz turystów.

---

² Za Ekspertyza w zakresie możliwości tworzenia i rozwoju wspólnego produktu turystycznego na terenie Polski Północno - Wschodniej wraz z programem marketingowym oraz planem operacyjnym, 2010.

Rzeka Ełk jest ciekim IV rzędu, prawobrzeżnym dopływem Biebrzy o długości 113,6 km o średnim wieloletnim przepływie wynoszącym 6,63 m³/s dla wodowskazu w Ełku. Rzeka Ełk wypływa z jeziora Litygajno w Puszczy Boreckiej. Jest ona ważnym ogniwem łączącym system jezior Pojezierza Ełckiego i wykorzystywana turystycznie jako szlak kajakowy Łażna Struga – Biebrza.

Stosunkowo ważnym obszarem z punktu widzenia przyrodniczego miasta jest teren doliny rzeki Ełk, stanowiący korytarz ekologiczny dla roślin i zwierząt, umożliwiający ich migrację przez miasto. Dolina ta posiada strukturę użytków zielonych pokrytych zadrzewieniami, zakrzaczeniami, moczarami oraz zabagnionymi łąkami stanowiącymi miejsce bytowania i rozrodu wielu gatunków, ptaków, owadów, płazów, gadów, a także ssaków takich jak m.in: bóbr, piżmak, wydra, norka. Duże znaczenie dla stanu środowiska posiadają także torfowiska w rejonie wsi Konieczki, na północ od miasta.

Fragmety południowo - wschodnich i północno - wschodnich terenów miasta objęte są ochroną prawną „Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Ełckiego” ustanowionej Rozporządzeniem Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z 2003 r. Pod nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody chronione są tu przed degradacją i przekształceniami istniejące ekosystemy lądowe i wodne.

Ochroną prawną w Ełku objętych jest też 11 drzew, które ustanowione zostały pomnikami przyrody w 1998 r. przez Wojewodę Suwalskiego oraz w 2005 r. przez Radę Miasta Ełku i znajdują się na gruntach komunalnych.

Cały obszar śródmiejski oraz tereny otaczające jezioro, a także tereny położone przy drogach turystycznych uznaje się jako obszary cenne przyrodniczo, wymagające szczególnej troski o właściwe kształtowanie estetyki i architektury miasta.

Z punktu widzenia możliwości wypoczynkowych, rekreacyjnych, edukacyjnych jak również przyrodniczych, największą wartość przedstawiają zwarte kompleksy zieleni, które w ełckich warunkach stanowią lasy państwowe położone na południowo – wschodnich obrzeżach miasta i przechodzące w duże kompleksy leśne za jego granicami. Lasy państwowe na terenie miasta obejmują powierzchnię 51 ha i mają status lasów ochronnych. Głównymi gatunkami lasotwórczymi są: sosna, świerk, olsza, brzoza i dąb. Lasy miejskie o łącznej powierzchni 25 ha nie stanowią zwartego kompleksu, lecz są rozczłonkowane na szereg działek położonych wzdłuż rzeki Ełk, Jeziora Ełckiego oraz osiedla „Pod Lasem”. Porośnięte są głównie drzewostanem sosnowym z domieszką brzozy bądź drzewostanem olchowym z domieszką jesionu i wierzby. Łączna powierzchnia lasów na terenie miasta stanowi zaledwie 3,8% jego powierzchni, a łącznie z gruntami zakrzaczonymi - 4,9%.

4. Walory kulturowe Elku

4.1. Najważniejsze zabytki architektury i budownictwa w Elku

Rejestr zabytków nieruchomości województwa warmińsko - mazurskiego wg stanu na dzień 11.06.2013 r. ujmuje w Elku 34 zabytki, z których najważniejsze to³:

1. Elcka Kolej Wąskotorowa powstała w latach 1910 - 1917, uznana za zabytek techniki.
2. Obecnie znajduje się tam Muzeum Zabytków Kolejnictwa;
3. Wieża Ciśnień zbudowana w 1895 r. Obecnie znajduje się w niej Muzeum Kropli Wody;
4. Kościół w stylu neogotyckim p/w Najświętszego Serca Pana Jezusa (1847 - 1850);
5. Kościół Katedralny w stylu neogotyckim p/w Św. Wojciecha Biskupa i Męczennika (1853 - 1895);
6. XIX-wieczna zabudowa centrum miasta Elku z odrestaurowanymi kamienicami
7. mieszkalnymi;
8. Ruiny dawnego Zamku Krzyżackiego z XIV w i późniejszą przebudową;
9. Most drogowy z 1913 r prowadzący na dawną wyspę zamkową na Jeziorze Elckim;
10. Kościół Chrześcijan Baptystów;
11. Budynek Wyższego Seminarium Duchownego przy ul. T. Kościuszki 9.

Opis najważniejszych zabytków

Elcka Kolej Wąskotorowa powstała w latach 1910 - 1917, zabytek kultury technicznej XX wieku, usytuowana przy ulicy Wąski Tor 1. Wagoniki w stylu retro zabierają turystów w najpiękniejsze miejsca okolic. Podróże „pod parą” można połączyć z ogniskiem czy też wycieczkami pieszymi lub rowerowymi. W ofercie elckiej kolejki są wycieczki grupowe, indywidualne, szkolne oraz imprezy na życzenie. W sezonie letnim kolejka wyrusza w kierunku Sypitek w każdą sobotę czerwca oraz w miesiącach lipiec i sierpień w każdy wtorek, czwartek i sobotę o godz. 10:00. Przy okazji pobytu na stacji EKW warto zwiedzić Muzeum Kolejnictwa, które posiada zabytkowe eksponaty wykorzystywane do pracy na kolei. Odwiedzić również należy Skansen Pszczelarski, gdzie mistrz pszczelarstwa zdradzi tajniki sztuki „miodobrania” oraz pracownię rzeźby.

Wieża Ciśnień z 1895 r. zlokalizowana przy ul. 11 - go Listopada. Wieża była jednym z elementów umożliwiających zaopatrywanie mieszkańców Elku w wodę. Woda pozyskiwana z sześciu studni głębinowych zlokalizowanych w lesie 4 km od Elku, gromadzona była w zbiorniku retencyjnym. Stąd tłoczono ją 7 - kilometrowym przewodem do wieży ciśnień, gdzie woda wyniesiona na maksymalną wysokość nabierała odpowiednich wartości ciśnienia i poprzez 30 - kilometrową sieć rozdzielczą płynęła do 80% (tj. 20 tys.) elczan. Korzystano z niej przez osiemdziesiąt lat, do czasu, gdy w latach 70 - tych wybudowano nowoczesny system wodociągowy. W znajdującym się w wieży Muzeum Kropli Wody można zobaczyć oryginalne urządzenia techniczne służące niegdyś do zaopatrywania miasta w wodę pitną. Siedzibę swoją również ma tam Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej „Mazury”.

³ <http://bip.visacom.pl/wuoz/dokumenty/20130611080018-rejestr%20zabytkow%20nieruchomych.rar>

Kościół w stylu neogotyckim p/w Najświętszego Serca Pana Jezusa w Elku został wzniesiony w XV w., odbudowany w latach 1847 - 1850. W postaci jaką widzimy dzisiaj, istnieje on dopiero od roku 1925. Posiada ornamentalną dekorację w stylu kaszubsko - mazurskim. Duże wrażenie robi ołtarz główny pochodzący z 1959 roku, 4 ołtarze boczne oraz witraże przedstawiające najważniejsze sceny z życia Jezusa Chrystusa. Na wysokiej wieży w każde południe grany jest na cztery strony świata hejnał.

Kościół Katedralny w stylu neogotyckim p/w Św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Elku (1853 - 1895) przy ul. Kościuszki. Kościół był konsekrowany 19 sierpnia 1903 roku przez ks. Biskupa Edwarda Hermanna pw. św. Wojciecha i Przemienienia Pańskiego. Został odnowiony i odmalowany w 1955 roku. Kolejny generalny remont przeprowadzono w latach 1993 - 1995. Kościół posiada wyposażenie częściowo gotyckie. W roku 1990 sprowadzono z Fatimy Figurę Matki Boskiej, którą papież Jan Paweł II koronował w Olsztynie w dniu 13 maja 1994 roku. Dnia 25 marca 1992 roku kościół został podniesiony przez papieża Jana Pawła II do godności katedry diecezji ełckiej, a 13 maja 1994 roku Biskup Ełcki Wojciech Ziemba ustanowił kościół Sanktuarium Diecezjalnym Matki Boskiej Fatimskiej.

XIX - wieczna zabudowa centrum miasta Elku - zespół secesyjnych i eklektycznych kamienic przy ulicach: Wojska Polskiego nr 15, 38 i 57; Mickiewicza 11; Armii Krajowej nr 10, 18, 20, 21, 23, 25, 33, 35, 37, 42, 58; 3-go Maja 10; Chopina 12. Kamienice przy ulicy Armii Krajowej 23 i Wojska Polskiego 38 to przykłady tzw. secesji wiedeńskiej. Szczególnie oryginalny jest budynek przy ul. Wojska Polskiego 20, reprezentujący secesję płomienistą, niezwykle rzadko spotykaną. Kamienica przy ul. Armii Krajowej 21 - odrestaurowana, posiadająca piękną iluminację świetlną, obecnie znajduje się w niej Ełcka Szkoła Artystyczna. Odrestaurowany budynek przy ul. Piłsudskiego 2. Na ścianie bocznej budynku jest umieszczona rycina Krzysztofa Hartknocha przedstawiająca Ełk oraz wszystkie historyczne herby miasta.

Ruiny dawnego Zamku Krzyżackiego z XIV w. przy ul. Zamkowej - w odległych czasach na wysepce Jeziora Ełckiego powstała pierwsza strażnica Jaćwingów. W latach 1398-1406 na jej miejscu Krzyżacy wzniesli najpierw drewniany, a potem kamienny zamek. Jego budowę nadzorował ówczesny komtur, późniejszy Wielki Mistrz Zakonu - Ulrich von Jungingen. Po sekularyzacji zakonu w 1525 roku ełcki zamek stał się siedzibą starosty, potem także sądów. Duży pożar w 1833 roku wymusił remont, który zmienił zasadniczo wygląd dawnej warowni. W XIX wieku wyspę połączono groblą i mostem z lądem, a zamek krzyżacki zaczął pełnić rolę więzienia dla kobiet. Obecnie całkowicie zatracił swój pierwotny styl i czeka na renowację. Według legendy pod dnem Jeziora Ełckiego przebiega tunel podziemny, który łączy zamek krzyżacki z miastem. Mówi się, że za pomocą tego przejścia ludność miasta znalazła schronienie w murach zamku, gdy podczas "potopu szwedzkiego" okoliczne tereny najechali Tatarzy.

Most z 1913 r. przy ul. Zamkowej prowadzący do ruin zamku krzyżackiego. Na moście ustawione są zabytkowe lampy, które dawniej za pomocą oświetlenia gazowego oświetlały most. Obecnie most ozdobiony jest wielokolorową iluminacją.

Kościół Chrześcijan Baptystów - wzniesiony został w roku 1905 lub 1908, usytuowany przy ul. 3 Maja. Ma charakter neogotycki. Jest murowany z cegły, nieotynkowany, na rzucie prostokąta.

Budynek Wyższego Seminarium Duchownego przy ul. T. Kościuszki 9 (naprzeciwko Katedry p/w Św. Wojciecha i Męczennika). Zbudowany na początku XX wieku. Od 1992 w budynku mieści się Wyższe Seminarium Duchowne.

4.2. Uwarunkowania kulturowe. Historia

Miasto Ełk posiada bogatą i ciekawą historię⁴. Obszar, na którym to miasto powstało zamieszkiwali ludzie już przed 10 tys. laty. W drugim tysiącleciu przed naszą erą ziemie mazurskie zaludniały plemiona słowiańskie przemieszczające się z zachodu, zaś do północnego zachodu przybywali Prusowie. W wyniku przemieszczania się kultur powstawała nowa grupa kulturowa z przewagą cech bałtyjskich z elementami kultury prasłowiańskiej. Należy przypuszczać, że Ełk był pierwotnie jaćwieską osadą rybacką. W drugiej połowie XIII wieku obszar ten zajęli Krzyżacy, rozprawiając się krwawo z jej mieszkańcami.

W latach 1398 - 1406, w lasach, na wyspie Jeziora Ełckiego, Krzyżacy wzniesli obronny zamek drewniany. Po roku 1408 zamek został przebudowany na warownię murowaną i umocniony na wypadek wojny z Polską i Litwą.

W roku 1425 miejscowość otrzymała przywilej lokacyjny, który został zatwierdzony dopiero w roku 1445. Większość mieszkańców Ełku stanowili osadnicy z Mazowsza i Podlasia, o czym świadczą nazwy nadane okolicznym, nowo powstałym osadom. Zamek ełcki był tu głównym punktem zasiedlonego obszaru. W nim przebywała niewielka załoga oraz przedstawiciele administracji krzyżackiej.

Do roku 1466 Ełk zostawał pod bezpośrednim panowaniem Krzyżaków. Po zawarciu pokoju w Toruniu zakon prowadził dalszą kolonizację tych ziem, a osadnicy to osoby pochodzące głównie z Mazowsza, Litwy, Rusi i Niemiec. Ludność polska zasiedlała głównie południowe rejony Prus. Do roku 1525 założono ogółem 622 osady, a w pobliżu Ełku do roku 1500 było już 95 wsi.

Faktyczny rozwój miasta nastąpił w XVI wieku na miejscu wsi. Plan XVI-XVIII wiecznego Ełku jest przykładem miasta, które rozwinęło się z osiedla wiejskiego i nie zostało planowo przekształcone. Miasta tego typu mają zwykle zamiast rynku i szachowniczej siatki ulic jedną długą ulicę główną, rozszerzającą się w środkowej części. XVI - wieczny Ełk rozciągał się wzdłuż wschodniego brzegu jeziora i posiadał aż do połowy XIX wieku charakter ulicówki. Z dwóch stron posiadał naturalne warunki obronne, z pozostałych stron otoczony był palisadą. Przebieg palisady wytyczają dzisiejsze ulice: 3 - go Maja, Słowackiego, Żeromskiego. Najważniejszą ulicą miasta była ulica zwana Główną (Hauptstrasse), potem nazwano ją ulicą Cesarza Wilhelma. Dzisiaj ulica Główna nosi nazwę Wojska Polskiego.

---

⁴ Program Rewitalizacji Ełku 2010.

Długość ulicy Głównej wynosiła 1,7 km. W części środkowej ulica rozszerzała się tworząc rodzaj placu targowego, na którym w 1470 roku stanął kościół parafialny.

W 1819 roku wybuchł w Ełku pożar, który wyrządził poważne szkody. Jednak miasto odbudowało się bardzo szybko. W 1821 roku Ełk miał 559 domów mieszkalnych, z tego 394 kryte słomą lub trzciną. Karczem i zajazdów było wówczas trzydzieści jeden. W latach 1821 i 1822 znów szalały w mieście pożary, które zniszczyły prawie całą zabudowę. Dlatego też Ełk nie posiada niemal żadnych zabytków dawnego budownictwa i robi wrażenie miasta dziewiętnastowiecznego. Do drugiej połowy XIX wieku rozwój przestrzenny miasta ograniczała palisada. Dopiero po jej rozebraniu miasto mogło się rozwijać w kierunku wschodnim. Do tego czasu, poza palisadą, na terenie między ulicami Słowackiego i Orzeszkowej stały cegielnie.

Duży wpływ na rozwój miasta miała kolej. Otwarcie pierwszej linii kolejowej - Królewiec nastąpiło 8 XII 1868 roku. Zaznaczyć należy, że była to jedna z pierwszych linii kolejowych, budowanych na terenie Prus Wschodnich, założenie jej spowodowane zostało strategicznie - handlowym położeniem Ełku w pobliżu granicy rosyjskiej.

Bezpośrednie położenie z granicą Ełk uzyskał w 1871 roku przez przeprowadzenie linii kolejowej do Grajewa, następnie w 1879 roku do Gołdapi, w 1885 roku do Pisz. Kolejnym etapem była linia kolejki wąskotorowej do Orzysza i sąsiednich miejscowości. W ten sposób Ełk stał się ważnym węzłem kolejowym, co miało tym większe znaczenie dla jego rozwoju.

Początkowo Ełk posiadał drogę bitą łączącą go z Królewcem. Równocześnie wzrosło zapotrzebowanie na towary rzemieślnicze i przemysłowe. Ełk przeżywa w II połowie XIX wieku ponowny rozkwit tak na polu gospodarczym jak i kulturalnym. Potwierdza to szybki wzrost liczby mieszkańców i tak, gdy w 1850 roku było ich tylko 3 898, to w roku 1880 jest ich już 6 671, a roku 1910 - 13 428 (w tym 7 302 mężczyzn). Następnie w roku 1925 Ełk zamieszkiwało 15 159, a w 1937 roku - 16 020.

Okres I i II wojny światowej doprowadził do poważnych zniszczeń, miasto zostało w dużej części spalane.

5. Stan zagospodarowania turystycznego, bazy turystycznej i okolicy turystycznej

Należy stwierdzić za W. W. Gawreckim (2003), że użyteczność walorów turystycznych jest uwarunkowana odpowiednimi rozmiarami i strukturą zagospodarowania turystycznego danej miejscowości lub regionu. Wynika to bowiem z istoty komplementarności, jaką względem siebie mają dobra turystyczne, jak i infrastruktura turystyczna. Infrastrukturę można podzielić na turystyczną i paraturystyczną. Podstawową funkcją infrastruktury turystycznej jest obsługa ruchu turystycznego, a więc do niej zaliczyć należy, m.in. obiekty noclegowe, gastronomiczne, sportowe, szlaki turystyczne. Rolą infrastruktury paraturystycznej jest obsługa potrzeb turystycznych, ale nie jest od rozwoju turystyki uzależniona, obsługuje przede wszystkim inne gałęzie gospodarki narodowej (środki komunikacji, sieć uzbrojenia technicznego itp.)

Walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz zagospodarowanie turystyczne decydują o atrakcyjności turystycznej miejscowości. Baza noclegowa jest jednym z najistotniejszych elementów stymulujących wzrost zainteresowania turystów cennym przyrodniczo i krajobrazowo obszarem, skłaniającym do uprawiania turystyki aktywnej.

Zagospodarowanie turystyczne obszaru powinno umożliwiać takie wykorzystanie walorów turystycznych, które nie powoduje ich degradacji, czy też obniżenia atrakcyjności (np. dzięki wytyczeniu szlaków pieszych, rowerowych czy konnych w czytelnej dla turystów formie). Baza materialna składa się z czterech podstawowych elementów: bazy noclegowej, bazy żywieniowej (gastronomicznej), bazy towarzyszącej i bazy komunikacyjnej.

Dane dotyczące bazy materialnej zaczerpnięto przede wszystkim ze strony <http://turystyka.elk.pl/vademecum-turysty/>, sprawdzono i zaktualizowano.

5.1. Baza noclegowa Elku

Hotel „Rydzewski”***

ul. Armii Krajowej 32, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 89 00
www.rydzewski.pl

Hotel „Horeka”

ul. Pułaskiego 11, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 37 67/69
<http://www.hotelhoreka.pl/>

Hotel „Villa Eden”

ul. Armii Krajowej 19A, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 620 82 20, 604 781 242
www.villaeden.pl

Hotelik „Grunwald”

ul. Królowej Jadwigi 21, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 22 62
www.hotel-grunwald.pl

Pensjonacik „Grażyna”

ul. Nadjeziorna 11, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 17 00, 601 40 12 13
www.grazyna.elk.com.pl

Pensjonat „Stary Spichlerz”

ul. Zamkowa 8a, 19 - 300 Ełk
tel. (+ 48 87) 523 41 71, 500 807 573
www.staryspichlerz.pl

Pensjonat „Faust”

ul. Pułaskiego 26, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 01 04, 508 652 412
www.pensjonat.elk.pl

Apartamenty „Smętek”

ul. Pułaskiego 19, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 14 53
www.smetek.pl

Apartamenty „Janus”

ul. Nadjeziorna 2b, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 78 57, 501 019 808
www.janus.elk.pl

Apartamenty „Dos Patos”

ul. Wojska Polskiego 73A, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 70 61
www.dospatos.pl

Apartamenty „Kuznia Smaku”

ul. Pułaskiego 8, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 98 28
www.kuzniasmaku.eu

Apartamenty „Promenada”

ul. Nadjeziorna 1A
tel. (+48 87) 797 389 426

Apartamenty „Przystań”

ul. Nadjeziorna 2G, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 737 60 22

Apartamenty „Prestige”

ul. Kościuszki 19, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 520 03 28, 797 592 219
www.prestige.elk.pl

Bursa Szkolna

ul. Sikorskiego 7A, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 25 14, 621 69 86
www.elkbursa.edu.pl

Pokoje gościnne Anna Szturgulewska

ul. 11-go Listopada 45, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 23 72

Pokoje gościnne

ul. Wyszyńskiego 14, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 620 05 22, 604 205 697

Domek letniskowy „Jagódka”

ul. Letniskowa 37, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 78 35, 666 505 626

Pokoje gościnne „Nad Stawem”

ul. Letniskowa 27, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 620 73 10, 660 383 345

Pokoje gościnne nad jeziorem

ul. Jagiełły 10, 19 - 300 Ełk
tel. 602 220 670

Pokoje gościnne

ul. Kolejowa 14B, 19 - 300 Ełk
tel. 517 322 828

„Pod Lasem”

ul. Poziomkowa 21, 19 - 300 Ełk
tel. 87 620 02 53, 609 788 530

5.2. Sale konferencyjne

Hotel Rydzewski* w Elku**

5 sal konferencyjnych na 25 - 300 osób
www.rydzewski.pl

Hotel Horeka w Elku

sala konferencyjna na 60 - 80 osób
www.horeka.elk.com.pl

Hotel Gryfia-Mazur w Szeligach k. Elku (gmina Elk)

sale konferencyjne na 40 - 120 osób
www.gryfia-mazur.pl

Perła Mazur w Chruścielach k. Elku (gmina Elk)

sala konferencyjna na 100 osób
www.perlamazur.pl

Siedlisko Morena w Jeziorowskich (gmina Stare Juchy)

2 sale konferencyjne na 20 i do 120 osób
www.siedliskomorena.pl

Bursa Szkolna w Elku

ul. Sikorskiego 7a, 19 - 300 Elk
tel. 87 621 25 14
sala konferencyjna na 180 osób
www.elkbursa.edu.pl

5.3. Baza gastronomiczna miasta Elk

Na terenie miasta Elk istnieje szeroko rozwinięta baza gastronomiczna, zarówno towarzysząca bazie noclegowej, jak i istniejąca niezależnie. Wśród menu lokalnej gastronomii znajdziemy typowo lokalne potrawy jak kartacze czy dania z ryb, ale również dania z kuchni całego świata. Znaczna część bazy gastronomicznej jest rozmieszczona w centrum miasta wzdłuż promenady biegnącej brzegiem Jeziora Elckiego.

Restauracja Hotel Rydzewski

ul. Armii Krajowej 32, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 621 89 00
www.rydzewski.pl

Restauracja „Przystań”

ul. Nadszanińska 2G, 19 - 300 Elk
tel. 882 238 743, 87 737 60 22

Restauracja „Mała”

ul. Wojska Polskiego 72a, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 80 05
www.restauracjamala.pl

Restauracja „Stary Spichlerz”

ul. Zamkowa 8A, 19 - 300 Elk
tel. 87 523 41 71
www.staryspichlerz.pl

Restauracja „Hortex”

ul. Armii Krajowej 7, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 55 53

Restauracja & Pub „Dos Patos” Kuchnie Świata

ul. Wojska Polskiego 73 a, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 621 70 61
www.dospatos.pl

Restauracja & Pub „Bryza”

ul. Pułaskiego 21, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 621 52 25
www.bryzapub.pl

Restauracja & Pub „Warka”

ul. Pułaskiego 24, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 620 04 04
www.warka.elk.pl

Restauracja & Pub „Janus”

ul. Nadjeziorna 2b, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 78 57
www.janus.elk.pl

Restauracja & Pub „Kuznia Smaku”

ul. Pułaskiego 8, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 98 28
www.kuzniasmaku.pl

Pub „Smętek”

ul. K. Pułaskiego 19, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 14 53
www.smetek.pl

Pub „Żądło”

ul. Nadjeziorna 1 a, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 00 93

Kebab „Ankara”

ul. Grunwaldzka 1c, 19-300 Ełk
tel. 535 544 244

Smazalnia Ryb „Mesa”

ul. Grunwaldzka 2, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 75 75

Karczma „Biały Żagiel”

ul. Grunwaldzka 12, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 23 66

Bar „Gigant” naleśniki, kebab

ul. Nadjeziorna 1B, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 61 61
www.gigants.pl

Bar szybkiej obsługi „BarBados”

ul. Słowackiego , 19 - 300 Ełk
tel. 535 545 535
<http://www.barbados.elk.pl/>

Bar „Burmistrz”

ul. J. Piłsudskiego 4, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 92 51
www.bar.burmistrz.go3.pl

Bar „AS”

ul. Armii Krajowej 14, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 88 74

Istambul Döner KEBAB

ul. Targowa 2, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 621 68 43

Pizzeria „Da Fiori”

ul. Armii Krajowej 19A, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 621 15 99

Pizzeria „Roma”

ul. J. Kilińskiego 3, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 42 00

Pizzeria „Savana”

ul. Jana Pawła II 24, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 620 14 71

Pizzeria „Gruby Benek”

ul. Mickiewicza 9b, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 04 46

„American Chicken”

ul. Pułaskiego 23/2, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 20 30
www.americanchicken.com.pl/index.php

Kula Hula Mega Pizza

ul. Zamkowa 8A, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 621 09 56, 509 162 050

Kawiarnia „Alaska”

ul. Wojska Polskiego 46, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 62 29

Kawiarnia „Karmelek”

ul. Armii Krajowej 7, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 55 53
www.karmelek.pl

Kawiarnia „Papaja”

ul. Pułaskiego 26, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 14 58

Bistro „Motyla Sen”

ul. Wojska Polskiego 47
tel. 696 762 162
www.motyласen.pl

Kawiarnia „Babelut”

ul. Nadjeziorna 2F, 19 - 300 Elk
tel. 607 566 966

5.4. Firmy cateringowe

Restauracja Hotel Rydzewski

ul. Armii Krajowej 32, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 621 89 00
www.rydzewski.pl

Restauracja „Stary Spichlerz”

ul. Zamkowa 8A, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 523 41 71
www.staryspichlerz.pl

Restauracja & Pub „Dos Patos” Kuchnie Świata

ul. Wojska Polskiego 73 a, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 621 70 61
www.dospatos.pl

Restauracja & Pub „Warka”

ul. Pułaskiego 24, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 620 04 04
www.warka.elk.pl

Restauracja „Mała”

ul. Wojska Polskiego 72a, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 80 05
www.restauracjamala.pl

Stolówka „Elczanka”

Elk, ul. Suwalska 69, 19 - 300 Elk
tel. 87/6 - 106 - 106 kom. 667 888 588
www.elczanka.eu/index.php

Bar szybkiej obsługi „BarBados”

ul. Słowackiego 3, 19 - 300 Ełk

tel.: 535 545 535

e-mail: biuro@barbados.elk.pl

www.barbados.elk.pl

Bistro „Motyla Sen”

ul. Wojska Polskiego 47, 19 - 300 Ełk

tel. 696 762 162

www.motylasen.pl

Restauracja & Pub „Janus”

ul. Nadjeziorna 2b, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 610 78 57

www.janus.elk.pl

Restauracja & Pub „Kuznia Smaku”

ul. Pułaskiego 8, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 610 98 28

www.kuzniasmaku.pl

Karczma „Biały Żagiel”

ul. Grunwaldzka 12, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 621 23 66

www.bialyzagiel.pl

5.5. Kultura

Elckie Centrum Kultury:

Galerie „HOLL” i „ŚLAD”

Kino

Elcki Teatr Tańca

Teatr 30 minut

ul. Wojska Polskiego 47, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 621 52 50

www.eck.elk.pl

Szkoła Artystyczna

Szkoła Tańca

ul. Armii Krajowej 21, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 620 00 48

www.szkołaartystyczna.elk.pl

Szkoła Artystyczna w Elku jest wydziałem ECK i zajmuje się planowaniem wydarzeń artystycznych Elckiego Centrum Kultury, edukacją artystyczną, wspieraniem talentów dzieci, młodzieży i dorosłych i umożliwia im spotkania ze sztuką. W budynku szkoły prowadzone są zajęcia taneczne, muzyczne, plastyczne, teatralne, foto - film oraz grupy ECK i Szkoły

Artystycznej: MESS (grupa tańca hip - hop), Ogniki (taneczna grupa dziecięca), Arte (grupa wokalna), Kamienica 21 (teatr z udziałem dzieci), [Nie]spełnieni (teatr z udziałem dorosłych). W ramach „Artystycznych czwartków” na sali koncertowej odbywają się koncerty, spotkania autorskie, wernisaże, projekcje filmów, spotkania z reżyserami.

5.6. Muzea

Muzeum Elckiej Kolei Wąskotorowej - Muzeum Kolejnictwa Skansen Pszczelarski

Pracownia Rzeźby

ul. Wąski Tor 1, 19- 300 Ełk

tel. 87 610 00 00

e-mail: kolejka.elk@o2.pl

w sezonie (maj - wrzesień): muzeum czynne codziennie 8:00 - 15:00

poza sezonem (październik - kwiecień): muzeum czynne pon. - pt. 8:00 - 15:00

Ełcka Kolej Wąskotorowa zaprasza do zwiedzania Muzeum Kolejnictwa, zabytkowej hali lokomotywowni oraz zabytkowego taboru. Na terenie EKW odwiedzić można również skansen pszczelarski, w którym mistrz pszczelarstwa zdradzi tajniki miodobrania oraz pracownię rzeźby

Muzeum Kropli Wody

ul.11 Listopada 2, 19 - 300 Ełk

Telefon: 87 621 32 00

Czynne: wtorek, piątek 10.00 - 13.00

w sezonie turystycznym (czerwiec - sierpień) codziennie w godz.10.00-16.00

Mieści się ono w zabytkowej Wieży Ciśnień, która została wzniesiona w 1895 roku by zaopatrzyć mieszkańców Ełku w wodę. W muzeum zgromadzono rozmaite eksponaty związane tematycznie z wodą. Na ścianach powieszono fotografie starego Ełku z przełomu XIX i XX wieku. Siedzibę swoją ma tam również Stowarzyszenie Mniejszości Narodowej Niemieckiej „Mazury”.

Muzeum Jeziora w Centrum Edukacji Ekologicznej

ul. Parkowa 12, 19-300 Ełk

tel. 87 610 16 24

www.cee.elk.pl

biuro@cee.elk.pl

czynne: poniedziałek - piątek od 8.00 do 18.00

Centrum Edukacji Ekologicznej posiada bogatą i interesującą ofertę edukacyjną, dostępną przez cały rok. Pouczającą atrakcję dla odwiedzających Centrum bez wątpienia stanowi Muzeum Jeziora. W muzeum znajdują się akwaria o łącznej pojemności ok. 4 tysięcy litrów. W akwariach zaaranżowano środowisko przyrodnicze mazurskich jezior. Można w nich obejrzeć rodzime gatunki ryb i innych organizmów typowych dla fauny jeziornej. Na ścianach porozwieszane są plansze tematyczne: strefy ekologiczne w jeziorze, czynniki kształtujące

jezioro, zarastanie jeziora, sukcesja jeziora - ciąg harmoniczny i dysharmoniczny, typy litoralne jeziorne. Ponadto, na obszarze CEE rozciąga się malowniczy park oraz Centrum Promocji Energii Odnawialnych, w którym można poznać działanie wiatraka, kolektorów słonecznych oraz ogniw fotowoltaicznych.

Muzeum Historyczne w Elku

ul. Małeckich 3/2, 19-300 Elk

tel. +48 87 732 0283

fax +48 87 732 0282

sekretariat@mhe-elk.pl

www.mhe-elk.pl

Muzeum Historyczne w Elku to instytucja utworzona w 2012 r. Dziedziną zainteresowań Muzeum Historycznego jest nie tylko historia Elku, ale także interesujące dzieje Mazur jako regionu o swoistym fenomenie kulturowym i historycznym. Muzeum gromadzi takie rodzaje zbiorów jak: dokumenty archiwalne (drukowane i rękopisy), przekazy ikonograficzne, przedmioty użytkowe, elementy wyposażenia wnętrz związane z historią Elku i Mazur; przedmioty uzyskane w trakcie badań archeologicznych prowadzonych na terenie Mazur; sztukę ludową, sprzęty gospodarskie i elementy wyposażenia wnętrz występujące na wsi mazurskiej; rysunki i grafikę, przedmioty rzemiosła artystycznego; numizmaty, medalierstwo i falerystykę; inne muzealia związane z regionem działania Muzeum.

Muzeum Historyczne zarządza obiektem:

Elcka Kolej Wąskotorowa

ul. Wąski Tor 1 19-300 Elk

tel./fax. 87 610 00 00

e-mail: kolejka.elk@o2.pl

Elcka Kolej Wąskotorowa jest jedyną czynną tego typu atrakcją turystyczną w regionie Warmii i Mazur. Wybudowana w latach 1910 - 1917 Elcka Kolej Wąskotorowa uznana została za cenny zabytek kultury technicznej. W 1992 r. wpisano ją do rejestru zabytków pod numerem A-3194.

W ofercie można znaleźć:

- przejazdy grupowe i indywidualne stylowymi wagonikami „wąskotorówki” połączone z piknikiem w Sypitkach z nową infrastrukturą rekreacyjną;
- zwiedzanie Muzeum Kolejnictwa, hali lokomotywowni i taboru;
- odwiedziny w Skansenie Pszczelarskim i pracowni rzeźby.

5.7. Biblioteki

Miejska Biblioteka Publiczna

ul. Armii Krajowej 17 B, 19 - 300 Elk

tel. (+48 87) 610 37 39

www.biblioteka.elk.pl

Filia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Elku

ul. Jana Pawła II 7, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 39 12

Biblioteka Szkolno - Publiczna

ul. Piwnika Ponurego 1, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 26 07 w. 34

Biblioteka Pedagogiczna

ul. Kajki 8, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 23 44

5.8. Baza sportowo - rekreacyjna

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Elku

ul. Piłsudskiego 29, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 38 38
www.mosir.elk.com.pl

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Elku oferuje szeroki wachlarz usług rekreacyjnych, który z pewnością zaspakaja potrzeby wszystkich mieszkańców Ełku, od maluchów do seniorów. Do dyspozycji mieszkańców miasta oraz osób przyjezdnych MOSiR oddaje zmodernizowane, nowoczesne i bogato wyposażone: halę sportową, stadion miejski, fitness club, camping nr 62, pływalnię, elcką kolejką muzeum i informację turystyczną.

Park Wodny w Elku

W skład Parku Wodnego wchodzi: basen sportowy, basen rekreacyjny wyposażony w masaż wodny, wodospady, wodotryski, bicze wodne, 12 łóżek do hydromasażu, siłownia wodna (rowerki do aqua spinningu, bieżnia), 5 zjeżdżalni dziecięcych, liny do wspinaczki tzw. małpi gaj, beczka, kosze do gry w koszykówkę wodną, zjeżdżalnię 106m długości, jacuzzi 5 osobowe, solarium, sauny: sucha, parowa, infra-red (podczerwieni), łaźnia parowa oraz grota lodowa.

Obiekty sportowo - rekreacyjne przy MOSiR

Stadion Miejski MOSiR

ul. Piłsudskiego 27, 19-300 Ełk
tel. (+48 87) 610 38 38
www.mosir.elk.com.pl

Obiekty przystosowane do organizowania imprez sportowych, sportowo - rekreacyjnych, imprez masowych oraz zajęć treningowych. Na obiektach znajdują się:

- 2 pełnowymiarowe boiska o nawierzchni trawiastej do gry w piłkę nożną (103 m x 67 m i 101 m x 62 m);
- 6 - torowa bieżnia o nawierzchni tartanowej (400 m) i bieżnia prosta o długości 100 m;
- rzutnie do rzutu oszczepem, dyskiem, młotem i do pchnięcia kulą;

- skocznie do skoku w dal, trójskoku;
- boisko wielofunkcyjne o nawierzchni syntetycznej, na którym znajdują się boiska:
  - kort tenisowy - 3 szt.
  - siatkówka - 2 szt.
  - piłka ręczna - 1 szt.
  - koszykówka - 3 szt.
- kort tenisowy w okresie jesienno-zimowym zamienia się w sezonowe kryte lodowisko (40m x 20 m);
- budynek zaplecza lodowiska z funkcjami: sanitariatu, szatni - przebieralni, wypożyczalni łyżew ze stanowiskiem kasowym oraz barem;
- plac zabaw dla dzieci młodszych;
- boisko wielofunkcyjne gier zespołowych dzieci młodszych (do lat 12);
- teren rekreacyjny ze stolikami do szachów terenowych, wyznaczonym miejscem do gry w kule (tzw. boule) oraz lokalizacją stanowisk minigolfa;
- wyposażenie nowo powstałych obiektów sportowo - rekreacyjnych;
- szatnie;
- prysznice i WC;
- pojemność trybun - 2720 miejsc siedzących (siedziska plastikowe).

Plaża Miejska w Elku

Camping nr 62, pole namiotowe ul. Parkowa 9, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 97 00
www.mosir.elk.com.pl

Hala Sportowo - Widowiskowa MOSiR (siłownia, sauny)

ul. Św. M. M. Kolbego 11, 19 - 300 Elk
tel. 785 132 847
www.mosir.elk.com.pl

Międzyszkolny Ośrodek Sportowy

Międzyszkolny Ośrodek Sportowy w Elku jest powiatową placówką wychowania pozaszkolnego. Istnieje od 14 lat i prowadzi całoroczne zajęcia dla dzieci i młodzieży w wieku od 6 - 20 lat w zakresie sportów wodnych (wioślarstwo, żeglarstwo, windsurfing, pływanie).

Baza Międzyszkolnego Ośrodka Sportowego w Elku w swojej ofercie posiada:

- basen wioślarski;
- siłownia - w pełni wyposażona;
- boisko do piłki koszykowej;
- profesjonalny sprzęt sportowy: łodzie wioślarskie, żagłówki kl. OPTIMIST i „CADET”, deski z żaglem;
- wodny sprzęt rekreacyjny: kajaki, rowery wodne, łodzie wiosłowe.

5.8.1. Korty tenisowe

Kort tenisowy przy Plaży Miejskiej

ul. Parkowa 9, 19-300 Elk
tel. 691 527 354

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Elku

ul. Piłsudskiego 29, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 38 38
www.mosir.elk.com.pl

5.8.2. Jazda konna

Jazda konna przy Mini - Zoo

ul. Słoneczna 9, 19-300 Elk
tel. (+48 87) 610 94 82

5.8.3. Siłownie i kluby fitness

Siłownia na Hali MOSiR Elk

ul. Św. M. M. Kolbego 11, 19 - 300 Elk
www.mosir.elk.com.pl

Siłownia „Tytan”

ul. 11-go Listopada 25, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 10 37

Siłownia „Herkules”

ul. Jagiełły 12, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 610 55 67

Fitness Club MOSiR w Parku Wodnym

ul. Piłsudskiego 29, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 621 64 80
www.mosir.elk.com.pl

Beauty Center & Fitness

ul. Słowackiego 13, 19 - 300 Elk
tel. (+48 87) 621 65 79
www.beautyfitness.pl

Fitness Club „Fit & Fun”

ul. Sikorskiego 5a, 19 - 300 Elk
tel. (087) 621 65 13
www.fitfun.elk.pl

5.9. Wypożyczalnie sprzętu

5.9.1. Wypożyczalnie sprzętu wodnego

Międzyszkolny Ośrodek Sportowy

ul. Grunwaldzka 10, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 610 37 69

Stacja PTTK

ul. Parkowa 8a, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 610 38 19, 697 36 22 58

Smętek Marina

Czarter i wynajem żaglówek

ul. Pułaskiego 19, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 621 14 53

Wypożyczalnia na os. Jeziorna

ul. Grajewska 2a, 19 - 300 Ełk

tel. 087 620 06 85

5.9.2. Wypożyczalnia sprzętu do nurkowania

Elckie Centrum Nurkowe „Submariner”

ul. Kościuszki 26/28, 19 - 300 Ełk

tel. 697 518 636

www.nurkowanie.elk.pl

5.9.3. Wypożyczalnia rowerów

PH „Chińczyk”

ul. Armii Krajowej 22, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 621 84 98, 506 150 140

Smętek Marina

ul. Pułaskiego 19, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 621 14 53

5.10. Rozrywka. Dyskoteki

„Kuznia Smaku”

ul. Pułaskiego 8, 19 - 300 Ełk

tel. (+48 87) 610 98 28

www.kuzniasmaku.eu

Club „Kokopelli”

ul. Toruńska 10, 19 - 300 Ełk
tel. 512 580 299
www.kokopelliclub.pl

Castle Club Berliński

ul. Chopina 5, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 610 33 44
www.berlinskiclub.pl

„Biały Żagiel”

ul. Grunwaldzka 12, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 23 66

5.11. Kręgielnie i salony bilardowe

Kula Hula Kręgielnia

ul. Zamkowa 8a, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 09 56
www.kulahula.pl

Bowling Club Rydzewski

(kręgle, salon gier, bilard)
ul. Orzeszkowej 21 A, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 629 07 77
www.bowling-club.pl

Restauracja & Pub BRYZA

Salon Bilardowy
ul. Pułaskiego 21, 19 - 300 Ełk
tel. (+48 87) 621 52 25
www.bryzapub.pl

5.13. Biura podróży

Biuro Turystyczne „Cristal Travel” Sp. z o.o.

ul. Mickiewicza 15, 19 - 300 Ełk
tel. 87 610 38 51/56
www.cristaltravel.pl

„Krzyś” Biuro Podróży

ul. Adama Mickiewicza 1A, 19 - 300 Ełk
tel. 87 610 23 54
<http://krzys1.i8p.eu/nowa/home.html>

„Światowid” SC Biuro Usługowo - Turystyczne

ul. Armii Krajowej 31, 19 - 300 Ełk
tel. 87 610 03 30
www.swiatowid.elk.pl

„Magia Podróży”

ul. Wojska Polskiego 6/1U, 19 - 300 Ełk
tel. 87 610 01 72, 523 165 746
www.magiapodrozy.pl

„Selment” Biuro Usług Turystycznych

ul. Armii Krajowej 31, 19 - 300 Ełk
tel. 87 610 21 57
www.selment.eu

Biuro pielgrzymkowo - turystyczne EMANUEL Bogumiła Kisła

ul. Kościuszki 10, 19 - 300 Ełk
tel. / fax. 87 732 81 57 godz. 09.00 - 14.00, tel: 87 610 56 24 godz. 20.00 - 22.00
kom: 604 49 86 49
e-mail: bptemanuel@wp.pl;
www.pielgrzymki-zagraniczne.pl

Holidayline.pl

Wojska Polskiego 43 lok. 3, 19 - 300 Ełk
tel. 888 988 988
www.holidayline.pl

5.14. Imprezy integracyjne

ECBIT

Elckie Centrum Eventu Biznesu i Turystyki - organizacja eventów firmowych
i prywatnych

ul. Jana Pawła II 24/88, 19 - 300 Ełk
Tel. 605 300 380
e-mail: biuro@ecebit.pl
e-mail: magdalena.kantowicz@ecebit.pl
www.ecebit.pl

KEY - KO

Sport i turystyka wodna

(imprezy firmowe, spływy kajakowe, sprzęt wodny, quady)
ul. Kilińskiego 5, 19 - 300 Ełk
tel. 509 258 169
www.keyko.elk.pl/

The Programme is co-financed by the
European Union

SNAJPER - Paintball

tel. 500 893 173

www.snajper.elk.pl

Centrum Aktywnego Wypoczynku WIR

spływy kajakowe, nordic walking, imprezy integracyjne

ul. Wileńska 25B/19, 19 - 300 Ełk

tel. 601 409 056

www.wir.boo.pl

DRYF

Spływy kajakowe

ul. Szkolna 1, STRADUNY, 19 - 300 Ełk

tel. 87 619 66 25, 604 635 508

www.dryf.elk.pl

Stary Spichlerz - karczma i pensjonat - imprezy firmowe

ul. Zamkowa 8A, 19 - 300 Ełk

tel. 87 523 41 71

www.staryspichlerz.pl

6. Szlaki turystyczne

Za szlaki turystyczne należy uznać trasy, których przebieg został trwale oznaczony w terenie, a ich zadaniem jest przede wszystkim ułatwienie turyście dotarcia do ciekawych obiektów krajoznawczych. Mogą to być między innymi: ciekły wodne, akwenty, formy ukształtowania terenu, zespoły roślinne, krajobrazy, dzieła sztuki ludowej, folklor, zabytki kultury i sztuki, pamiątki historyczne, obiekty techniki. Przebieg szlaku powinien też uwzględniać obecność obiektów usług turystycznych - noclegowych, gastronomicznych itp.

Brak jest w Polsce jednoznacznych regulacji prawnych dotyczących planowania, projektowania, wytyczania, eksploatacji i konserwacji szlaków. Przez wiele lat znakowaniem i konserwacją szlaków zajmowały się stowarzyszenia turystyczne. Pierwsze szlaki turystyczne na ziemiach polskich wyznakowano w 1887 roku.

Od 1950 roku Polskie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze utrzymuje w Polsce najbardziej rozbudowaną sieć szlaków turystycznych i jest organizacją posiadającą największe doświadczenie w tej dziedzinie. W ostatnich dwudziestu latach wytyczaniem szlaków zaczęły się zajmować inne organizacje - stowarzyszenia turystyczne i ekologiczne, nadleśnictwa, parki narodowe i krajobrazowe oraz samorządy lokalne. W większości przypadków wykorzystują one doświadczenia i system wypracowany przez PTTK.

Szlak turystyczny musi przebiegać w sposób logiczny bez niepotrzebnego nakładu drogi i krążenia oraz musi być oznakowany w terenie. Znaczący to, że szlaku, który funkcjonuje tylko na mapie czy tablicy informacyjnej nie można uznać za istniejący. Szlak nie powinien prowadzić wspólnie z innym szlakiem na odcinku dłuższym niż 3 km oraz rozwidlać się lub krzyżować ze szlakiem tego samego koloru. Należy unikać równoległego przebiegu szlaków tego samego koloru w niewielkiej od siebie odległości. Należy unikać prowadzenia szlaków w miejscach niebezpiecznych. Szlaki lądowe z wyjątkiem prowadzonych przez tereny niebezpieczne powinny być dostępne w każdej porze roku.

Opis szlaków pochodzi ze stron:

[http://turystyka.elk.pl/szlaki-turystyczne/;](http://turystyka.elk.pl/szlaki-turystyczne/)

[http://www.elk.pl/aktywny-wypoczynek/szlaki-turystyczne.html;](http://www.elk.pl/aktywny-wypoczynek/szlaki-turystyczne.html)

oraz opracowania „Ekspertyza w zakresie możliwości tworzenia i rozwoju wspólnego produktu turystycznego na terenie Polski Północno - Wschodniej 2010”.

6.1. Szlaki piesze

6.1.1. Szlak im. Michała Kajki

Opis przebiegu szlaku: Ełk – Chruściele – Tracze – Zdedy – Jezioro Zdeckie – Jezioro Kroksztyn – Ogródek – Skomack Wielki – Jezioro Orzysz

Długość szlaku: 37 km

Oznakowanie: szlak pieszy niebieski

Opis krajoznawczy:

Szlak biegnie z Ełku, brzegiem jeziora i prowadzi do wsi Chruściele, skąd obok jeziora Szarek, wspina się na mocno pofałdowane tereny pokryte niedużym kompleksem leśnym

przez Tracze, Mostoły, Zdedy do jeziora Zdeckiego. Dalej zmierza w kierunku północno - wschodnim i biegnie przez lasy rosnące nad brzegiem jeziora Lipińskiego do Klus. Następnie brzegiem jeziora Kroksztyn do Ogródka i dalej brzegiem jeziora Rostki, przez mocno urozmaity teren do Skomacka Wielkiego, a następnie w kierunku jeziora Orzysz. Tutaj, nad jego brzegiem, na okrągłym grodzisku jaćwieskim, szlak się kończy. Podróżując tą trasą warto zwrócić uwagę na:

- Kościół w stylu neogotyckim p/w Najświętszego Serca Pana Jezusa w Ełku
- ruiny zamku krzyżackiego na wyspie;
- rezerwat „Ostoja bobrów Bartosze”;
- Góra Bunelka z krzyżem i kamiennym murem;
- Regionalne Muzeum im. Michała Kajki w Ogródku;
- walory przyrodnicze jezior i lasów.

6.1.2. Szlak Mazur Garbatych

Opis przebiegu szlaku: Ełk – Siedliska – Straduny – Malinówka – Stare Juchy – Szczecinowo – Garłówko – Połom – Olecko – Czerwony Dwór – Gołdap

Długość szlaku: 135 km

Oznakowanie: brak oznakowań

Opis krajoznawczy:

Szlak biegnie brzegiem Jeziora Ełckiego do Siedlisk, skąd przez wysoczyznę północną z pięknymi wzniesieniami zmierza do Stradun. Następnie zmienia kierunek na zachodni, podąża brzegiem jeziora Straduńskiego do Malinówki, dalej brzegiem jeziora Łaśmiady przez pofałdowane, bogate w uroczyska jeziora i małe kompleksy leśne, dociera do Starych Juch. Krętą, serpentynową drogą o dużym spadku, brzegiem jeziora Ułówki zmierza na północ, by wzdłuż jeziora Szóstak Wielki, dotrzeć do Szczecinowa. Następnie przez Garłówko do Połomu. Stąd trasa prowadzi do Olecka, a następnie leśnymi drogami Puszczy Boreckiej do Czerwonego Dworu i Szeskimi Wzgórzami do Gołdapii. Podróżując tą trasą warto zwrócić uwagę na walory przyrodnicze i krajobrazowe (jeziora, lasy).

6.1.3. Szlak Tatarski

Opis przebiegu szlaku: Ełk – Góra Tatarska – Chochołki – Ostrykół – Prostki – Bogusze

Długość szlaku: 26 km

Oznakowanie: szlak pieszy zielony

Opis krajoznawczy:

Z Ełku, brzegiem Jeziora Ełckiego szlak prowadzi w rejon lasów sosnowych i świerkowych największego kompleksu leśnego ziemi ełckiej. Po drodze zahacza o malownicze oczko wodne zwane „Żabim Oczkiem” oraz duże wzniesienie Tatarską Górę (308 m n.p.m). Stąd przez miejscowość Chochołki i Ostrykół, wzdłuż rzeki Ełk, szlak kieruje się do Prostek i wsi Bogusze, gdzie upamiętnione jest miejsce byłego obozu żołnierzy armii radzieckiej i włoskiej.

Podróżując tą trasą warto zwrócić uwagę na:

- Drewniany kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego (dawniej ewangelicki) we wsi Ostrykół (zabytkowe organy z 1977 r., barokowy ołtarz z 1683 r., ambona z 1960 r., świecznik z głową jelenia z 1700 r.); przed kościołem znajduje się zabytkowy dąb;
- Dawny polsko - pruski słup graniczny w Boguszach nad rzeką Ełk;
- walory przyrodnicze i krajobrazowe (jeziora, lasy).

6.1.4. Szlak „Dookoła Ełku”

Opis przebiegu szlaku: Ełk – Szeligi – Ełk – Miluki – Oracze

Długość szlaku: 18 km

Oznakowanie: szlak pieszy czarny

Opis krajoznawczy

Szlak rozpoczyna się w Ełku przy Stacji Wodnej PTTK, a następnie biegnie wzdłuż linii brzegowej jeziora Ełckiego, a w dalszym odcinku prawym brzegiem jeziora Selmęt Mały. Dalej szlak biegnie lasem do jeziora Selmęt Wielki, którego brzegiem trasa prowadzi do wsi Szeligi, skąd szlak biegnie znów do Ełku. Z Ełku leśną drogą szlak wiedzie do wsi Miluki, z której trasa dalej prowadzi do punktu końcowego szlaku we wsi Oracze.

Podróżując tą trasą warto zwrócić uwagę na:

- Muzeum Jeziora Ełckiego w Centrum Edukacji Ekologicznej;
- Ełcka Kolej Wąskotorowa i Muzeum Kolejnictwa;
- walory przyrodnicze i krajobrazowe (jeziora, lasy).

6.1.5. Szlak Czerwony

Opis przebiegu szlaku: Ełk – Miluki – Płociczno – Kleszczewo – Szeszki – Wierzbowo

Długość szlaku: 38 km

Oznakowanie: szlak pieszy czerwony

Opis krajoznawczy:

Szlak pieszy, szczególnie malowniczy krajobrazowo w pierwszej swojej połowie długości. Towarzysząca w pobliżu Rzeka Ełk, a także liczne jeziora na odcinku Miluki - Płociczno podnoszą atrakcyjność szlaku. Drogi leśne zapewniają komfort obcowania z przyrodą i umożliwiają obserwację drzew oraz zwierząt. W drugiej części trasa ukazuje starą pruską zabudowę poszczególnych wsi.

Podróżując tą trasą warto zwrócić uwagę na:

- Kościół w stylu neogotyckim p.w. Najświętszego Serca Jezusowego w Ełku;
- zabytkowa Wieża Ciśnień, w której znajduje się Muzeum Kropli Wody;
- walory przyrodnicze i krajobrazowe (jeziora, lasy).

6.1.6. Szlak Żółty

Opis przebiegu szlaku: Czerwony Dwór – Wronki – Połom – Malinówka – Ełk – Sypitki – Borzymy – Reszki – Bargłów Kościelny – Augustów

Długość szlaku: 116 km

Oznakowanie: szlak pieszy żółty

Opis krajoznawczy:

Szlak łączący Mazury Garbate i Puszcę Borecką z Równiną Augustowską i Puszcą Augustowską. Liczne jeziora z największymi: Szwałk Wielki, Łażne, Pilwąg, Litygajno tworzą Rezerwat „Mazury”. Na trasie wędrówki rezerwat „Lipowy Jar” z licznymi oczkami wodnymi. Liczne kompleksy leśne towarzyszą od Czerwonego Dworu aż do Sajz nad jeziorem Łaśmiady. Następnie szlak biegnie przez wzgórza morenowe pokryte lasami do Ełku. W dalszej wędrówce w kierunku Augustowa wielokilometrowy szlak wzdłuż jeziora Selmęt Wielki. Bliżej Augustowa pojawia się wielka równina, a fragmenty lasów zapowiadają spotkanie z największym kompleksem leśnym w Polsce Północo - Wschodniej, a mianowicie z Puszcą Augustowską. Ostatnie 5 km szlaku prowadzi wzdłuż Kanału Augustowskiego,

gdzie po jednej jego stronie widać infrastrukturę miejską, a po drugiej „zieloną ścianę” Puszczy Augustowskiej. Podróżując tą trasą warto zwrócić uwagę na:

- rezerwaty „Lipowy Jar”, „Mazury”;
- Cmentarz Wojenny z I wojny światowej w Elku;
- Wieża ciśnień w Elku z Muzeum Kropli Wody;
- Kościół w stylu neogotyckim p.w. Najświętszego Serca Jezusowego w Elku;
- park dworski z 150 - letnimi okazami dębów i klonów oraz 100 - letnie lipy w pobliżu zabudowań Nadleśnictwa w Mrozach;
- budynek po młynie wodnym w Sypitkach.

6.1.7. Promenada Elcka

Opis przebiegu szlaku: brzeg jeziora Elk (od strony miasta)

Długość szlaku: 7 km

Oznakowanie: brak

Promenada rozciąga się nad Jeziorem Elckim, gdzie skupia się życie kulturalne Elku, a tym samym trasa ta bogata jest w bazę noclegową, gastronomiczną i rozrywkową.

Wzdłuż szlaku nad brzegiem jeziora znajdują się: fontanna na wodzie, plac zabaw dla dzieci, zabytkowy most na jeziorze, za którym znajduje się zamek krzyżacki, amfiteatr, Centrum Edukacji Ekologicznej, plaża miejska, pomost w kształcie litery „T”, Hala Sportowo - Widowiskowa MOSiR.

6.2. Szlaki rowerowe

6.2.1. Szlak „Wokół Jeziora Selmęt Wielki”

Opis przebiegu szlaku: Elk – Mrozy Wielkie – Sordachy – Koziki – Giże – Borodowo – Laski Małe – Sypitki – Makosieje – Laski Wielkie – Sędki – Lega – Szeligi – Elk

Długość szlaku: ok. 49 km

Oznakowanie: szlak rowerowy żółty

Opis krajoznawczy:

Szlak, który umożliwia objazd największego jeziora w powiecie elckim, rozpoczyna się w centrum Elku skąd biegnie w kierunku jeziora Selmęt Wielki. Okrążając jezioro od północy w pierwszym etapie trasa prowadzi przez pole sandrowe, na którym dominuje sosna, aż do kąpieliska w Szeligach. Szlak prowadzi leśną drogą do miejscowości Lega. Dalsza część trasy prowadzi łąkami i polami. Szlak dociera do ujścia rzeki Legi do jeziora, a następnie do miejscowości Laski Wielkie, skąd brzegiem jeziora dojeżdża się do wsi Moksieje. Z Moksiej szlak biegnie do Sypitek, dokąd kursuje w okresie letnim Elcka Kolej Wąskotorowa. Następnie szlak biegnie do miejscowości Laski Małe i Brodowa oraz do Giż. Następnie trasa prowadzi do Kozików, w pobliżu których na brzegu jeziora, występuje „ciekawostka przyrodnicza” - las olsowy wyrastający bezpośrednio z wód jeziora. Miejscowość ta zachowała swój charakter wsi mazurskiej z przełomu XIX i XX wieku.

W miejscowości Sordachy warto zatrzymać się w jednym z najatrakcyjniejszych punktów widokowych i nacieszyć wzrok pięknem jeziora. Następnym punktem na trasie są Mrozy Wielkie - siedziba nadleśnictwa Elk. W miejscowości tej znajduje się park, w skład którego, m.in. wchodzi osiem 150 - letnich dębów i klonów. Ciekawostką jest dziewięć lip liczących ponad 100 lat. Wyjeżdżając z Mrozów nad brzegiem jeziora mijamy grodzisko jaćwieskie, a następnie wjeżdżamy do lasu, gdzie nasz szlak zamyka pętlę wokół największego jeziora powiatu elckiego.

Podróżując tą trasą warto zwrócić uwagę na:

- XIX - wieczny zespół dworski z parkiem, w którym rosną zabytkowy dąb oraz klon pospolity w miejscowości Lega;
- XIX - wieczny budynek młyna w Sypitkach;
- zespół dworsko - parkowy z przełomu XIX i XX w. w Gizach;
- Park Jana Pawła II z pomnikiem;
- Ełcka Kolej Wąskotorowa.

6.2.2. Szlak „Morenowych Wzgórz”

Opis przebiegu szlaku: Ełk – Oracze – Płociczno – Straduny – Piaski – Malinówka – Bałamutowo – Czerwonka – Woszczele – Chrzanowo – Ełk

Długość szlaku: ok. 47 km

Oznakowanie: szlak rowerowy czerwony

Opis krajoznawczy:

Szlak o szczególnych walorach krajoznawczo - przyrodniczych, przebiegający przez największe zgromadzenie wzgórz morenowych w powiecie ełckim. Szlak swój początek ma w Ełku, a do miejscowości Konieczki towarzyszy mu dolina rzeki Ełk. Dalej szlak biegnie wzgórzami morenowymi w kierunku lasu. Do Stradun wjeżdżamy zabytkową aleją lipową, następnie brzegiem jeziora Straduńskiego szlak dociera do Malinówki. Atrakcją miejscowości jest płytka, ciągnąca się w głąb jeziora na ponad 100 m plaża. Dalej trasa biegnie do wsi Królowa Wola, która zachowała swój układ ruralistyczny. Następnie szlak prowadzi do Czerwonki i Grabnika. Kolejny odcinek trasy prowadzi do wsi Lepaki, położonej nad jeziorem o tej samej nazwie. Stąd szlak prowadzi do Chrzanowa. Ostatnim punktem na trasie jest podmiejska miejscowość Siedliska, w której zachowało się kilka przykładów architektury ludowej z przełomu XIX i XX w. Szlak kończy się w Ełku przy Wieży Ciśnień.

Podróżując tą trasą warto zwrócić uwagę na:

- Wieża ciśnień w Ełku;
- liczne pomniki przyrody oraz skupiska wieloletnich kompleksów leśnych;
- kościół z lat 1736 - 1738 z obrazem z ok. 1570 r. pt. „Ukrzyżowanie” we wsi Oracze;
- kościół w Grabniku z lat 1565 - 1566;
- kościół poewangelicki, przekształcony na cerkiew grecko – katolicką we wsi Chrzanowo.

6.2.3. „Tatarskim Szlakiem”

Opis przebiegu szlaku: Ełk – Mrozy Wielkie – Ostrykół – Lipińskie Małe – Tatarskie Góry – Żabie Oczko – Malczewo – Mącze – Szarek – Bunelka – Chruściele – Ełk

Długość szlaku: ok. 46 km

Oznakowanie: szlak rowerowy niebieski

Opis krajoznawczy:

Trasa o walorach przyrodniczo - historycznych, tworzy pętlę, umownie początek ma w Ełku. Pierwszym punktem na trasie jest miejscowość Mrozy Wielkie - siedziba nadleśnictwa Ełk. Ciekawostką jest 9 lip liczących ponad 100 lat. Następnie szlak prowadzi do wsi Regiel. W drodze do niej mija się jezioro Regielskie i Szlam. Dalej szlak biegnie przez największy kompleks leśny Ełk – Ełcki Bór, który jest pozostałością po historycznych puszczech niegdyś tu rosnących. We wsi Ostrykół znajduje się najstarszy na Warmii i Mazurach kościół drewniany pochodzący z 1667 r., obok którego rosną pomnikowe dęby. Trasa prowadzi do wsi Lipińskie Małe, mijając po drodze rzekę Ełk. We wsi zachowało się kilka budynków

z przełomu XIX i XX wieku. Dalej szlak podąża w kierunku Tatarskich Gór, wzniesień u podnóża których leży urokliwe, śródleśne jezioro Tatarzy Duże. Około 20 metrów powyżej, w kulminacyjnym punkcie wzniesień, w średniowieczu funkcjonował gród jaćwieski. Z nad jeziora Tatarzy Duże szlak biegnie lasem w kierunku jeziora Żabie Oczko, które dookoła otoczone jest lasem z szeroką, zagospodarowaną plażą. Następnie trasa prowadzi do wsi Barany. Po raz trzeci na trasie pokonuje się rzekę Ełk i dojeżdża się przez Malczewo do Mącz. Nad wsią dominuje góra Stróż, na szczycie której, w średniowieczu istniało grodzisko jaćwieskie. Po drodze turyście towarzyszą malownicze widoki wzgórz morenowych. Kolejnym etapem wędrowki jest wieś Szarek. Za tą miejscowością warto wspiąć się na górę Bunelkę, z której rozpościera się piękny widok na Ełk. Wzniesienie to w średniowieczu było grodziskiem jaćwieskim, a po I wojnie światowej założony został tu cmentarz, na którym spoczywają żołnierze niemieccy i rosyjscy. Spod grodziska drogą polną, wzdłuż jeziora Szarek docieramy do Chruściel, skąd asfaltową szosą, w towarzystwie jeziora Ełk, dociera się do Ełku.

Podróżując tą trasą warto zwrócić uwagę na:

- Drewniany kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego (dawniej ewangelicki) we wsi Ostrykół (zabytkowe organy z 1977 r., barokowy ołtarz z 1683 r., ambona z 1960 r., świecznik z głową jelenia z 1700 r.); przed kościołem znajduje się zabytkowy dąb;
- walory przyrodnicze i krajobrazowe (jeziora, lasy, morenowe wzgórza).

6.2.4. Szlak im. Michała Kajki

Opis przy szlakach pieszych.

6.2.5. Szlak Mazur Garbatych

Opis przy szlakach pieszych.

6.2.6. Wokół Łaśmiad

Opis przebiegu szlaku: Stare Juchy – Gorło – Zawadzy Ełckie – Sajzy – Piaski – Malinówka – Jeziorowskie – Stare Juchy

Długość szlaku: 31,7 km

Oznakowanie: szlak rowerowy pomarańczowy

Opis krajoznawczy:

Szlak biegnie⁵ po terenach ukształtowanych przez ostatnie zlodowacenia bałtyckie, z istotnymi dla niego formami jak moreny czołowe i jeziora rynnowe. Trasa jest bezpieczna i łatwa, ponieważ w większości wiedzie po drogach asfaltowych lub leśnych, a natężenie ruchu samochodowego jest niewielkie. Ze szlaku widoczne są Jeziora Łaśmiady, Ułówki, Rekąty, Sawinda Mała oraz Jezioro Zawadzkie.

Szlak rozpoczyna się w Starych Juchach i prowadzi do Gorła, a następnie Zawad Ełckich, malowniczej miejscowości nad brzegiem Jeziora Zawadzkiego. W Sajzach i Piaskach, praktycznie na całej długości wsi tuż przy szosie nad brzegiem Jeziora Łaśmiady znajdują się plaże, gdzie można zażyć kąpiel. Docieramy do Malinówki. Naprzeciw ośrodka wypoczynkowego znajduje się strzeżone kąpielisko z pomostami oraz wypożyczalnią sprzętu wodnego. Plaża jest przyjazna dzieciom, ponieważ spadek jeziora w tym miejscu jest wyjątkowo łagodny, do tego stopnia, że w oddaleniu kilkudziesięciu metrów od brzegu

⁵ Informacje ze strony Adelfi http://serwer1326452.home.pl/adelfi/_old%20adelfi/szlaki-rowerowe/wokol-lasmiad.html

głębokość nie przekracza 1 metra. Na całej długości wsi Malinówka szlak pomarańczowy pokrywa się z niebieskim szlakiem rowerowym – Morenowe Wzgórza. Szlak kończy się w Starych Juchach.

Podróżując tą trasą warto zwrócić uwagę na:

- kościół z XVI wieku w Starych Juchach p.w. Trójcy Przenajświętszej;
- jaćwieski kamień ofiarny w Starych Juchach;
- drewniana wieża widokowa w Starych Juchach;
- cmentarz ewangelicki rodziny Gruberów w dawnym folwarku Orla Jucha w Starych Juchach.

6.3. Szlaki kajakowe

6.3.1. Szlak Mazursko - Augustowski

Opis przebiegu szlaku: Olecko, jez. Olecko – rzeka Lega – jez. Selmęt Wielki – rzeka Małkin – jez. Stackie – jez. Rajgrodzkie – rzeka Jerzgnia – Kanał Augustowski – Augustów

Długość szlaku: 58 km Olecko – Rajgród; 88 km Rajgród -Augustów

Oznakowanie: brak oznakowania

Opis krajoznawczy:

Jest to najdłuższy szlaki kajakowy wiodący przez Ziemię Ełcką. Rozpoczyna się on w Olecku nad jeziorem Olecko i prowadzi dalej kilkunastokilometrowym odcinkiem bardzo krętej Legi do jeziora Selmęt Wielki. Dalszy ciąg szlaku to rzeka Małkin, Jezioro Stackie, a następnie Rajgrodzkie. Z Rajgrodu rzeką Jegrznią, przecinając jezioro Dreństwo, płyniemy przez dziewicze tereny bagien Kuwasów i Kanałem Augustowskim do Augustowa. Najczęściej jednak wędrówkę kajakową tym szlakiem rozpoczynają turyści w Szeligach koło Ełku, kończą na Jeziorze Rajgrodzkim.

6.3.2. Szlak Kajkowski

Opis przebiegu szlaku: Ełk, Jezioro Ełckie – jez. Sunowo – przewóz kajaków na jez. Drumlin – jez. Kroksztyn – rzeka Ogródek – jez. Rostki – jez. Orzysz (ok. 40 km) – dalej na Wielkie Jeziora Mazurskie

Długość szlaku: 40 km

Oznakowanie: brak oznakowania

Opis krajoznawczy:

Upamiętnia on miejsce urodzin poety (Skomack Wielki) oraz zamieszkania (Ogródek, Orzysz). Wiedzie poprzez Jezioro Ełckie do jeziora Sunowo. Tutaj, w północnej zatoce jeziora w Bartoszach, należy dokonać „przewózki” kajaków pięciokilometrową szosą do Rożyńska na jezioro Druglin. Stąd szlak ten wiedzie na jeziora Kroksztyn (Ogródek) i Koleń. Następnie rzeczką Ogródek poprzez jezioro Rostki do jeziora Orzysz w okolicie Skomacka. Dalej droga otwarta na Wielkie Jeziora Mazurskie.

6.3.3. Pisanica – Selmęt Wielki

Opis przebiegu szlaku: Pisanica – jez. Nieciecz – ciek wodny – jez. Głębokie – jez. Błotniste – jez. Sernik – jez. Stackie – rzeka Małkin – jez. Selmęt Wielki

Długość szlaku: nie określona

Oznakowanie: brak oznakowania

Opis krajoznawczy:

Szlak bardzo malowniczy, ale trudny. Z jeziora Nieciecz prowadzi on przez duży kompleks lasów sosnowych, by następnie ciekim wodnym przez tzw. „oczka leśne” jezior: Głębokiego, Błotnistego, Okrągłego, Sernika, Romanowa wpłynąć do Jeziora Stackiego. Stąd w górę rzeki Małkiń przez jezioro Selmęt Wielki do Szelig.

6.3.4. Spływ Łażną Strugą

Opis przebiegu szlaku: Mazury – jez. Szwałk Wielki – jez. Pilwąg – jez. Łażno – jez. Litygajno – rz. Łażna Struga – jez. Łaśmiady – jez. Straduńskie – jez. Haleckie – Rzeka Ełk – jez. Ełckie – Ełk – Rzeka Ełk – Nowa Wieś Ełcka – Prostki – Grajewo – Kanał Rudzki – Osowiec

Długość szlaku: 105,9 km

Oznakowanie: brak oznakowań

Opis krajoznawczy:

Rzeka Ełk, zwana w górnym odcinku Mazurką lub Czarną Strugą (do jeziora Szwałk) oraz Łażną Strugą od jeziora Szwałk (ew. od jeziora Litygajno) do jeziora Łaśmiady. W dalszym biegu przepływa przez jeziora: Straduńskie, Haleckie, Ełckie. Jest prawym dopływem Biebrzy, uchodzącym do niej przed Goniądzem. Jej długość wynosi 113,6 km, zaś powierzchnia dorzecza 1624 km². Dostępna dla kajaków jest właściwie od jeziora Szwałk Wielki. Trasa kajakowa biegnie w przeważającej części pośród terenów leśnych (w górnej części obrzeżem Puszczy Boreckiej, w środkowej - pośród rozległych terenów leśnych pomiędzy Wronkami a Sajzami, a w dolnej - obrzeżem terenów leśnych na pn. - zach. od Ełku), w otoczeniu urozmaiconym wzgórzami dochodzącymi miejscami do samego lustra wody. Odcinek rzeki od Modzelówki do ujścia rzeki Jegrznia z powodu przeprowadzonej w XIX wieku regulacji, która spowodowała całkowicie zarośnięcie dawnego koryta, nie jest spławny. Szlak wodny od Modzelówki biegnie Kanałem Rudzkim, uchodzącym do Biebrzy pod Osowcem. Starym korytem rzeki Ełk poprowadzono do Biebrzy wody innej rzeki, Legi. Jest to szlak łatwy, nieco bardziej uciążliwy w górnej części. Można go przebyć w ciągu 4-5 dni, lecz warto poświęcić nań więcej czasu z uwagi malownicze otoczenie i możliwość odbycia bocznych wycieczek. Trasa mało uczęszczana przez kajakarzy, co gwarantuje idealne warunki do podziwiania piękna przyrody. Te cechy szlaku decydują o jego atrakcyjności. W czasie spływu wielu wrażeń dostarczają wspaniałe widoki leśnych zakątków, jak i polno - łąkowych pagórków. Atrakcją bywa także zetknięcie z charakterystycznymi dla terenów leśnych oraz wodno - bagiennych przedstawicielami rzadkich gatunków świata roślin i zwierząt. Otoczenie leśne, miejscami podmokłe. Swoisty klimat tworzy gęsty las oraz kładki z bali drewna przecinające koryto rzeki. Cała trasa spływu zaskakuje wieloma niespodziankami: zwalone pnie drzew, krótkie, ostre zakręty, kamieniste dno na krótkich odcinkach, gęste trzcinowiska, kolonie biało kwitnących grążeli, ślady żeremi bobrów, przemykające brzegami dzikie zwierzęta, piękne okazy motyli i owadów wodnych czy dzikie ptactwo.

6.4. Szlak Papieski Tajemnice Światła

Pielgrzymowanie Szlakiem Papieskim Tajemnice Światła jest okazją do poznawania Boga, historii i przyrody pięknej ziemi mazurskiej, augustowskiej, sejneńskiej i suwalskiej, na trasie liczącej około 170 km - prowadzącej przez malownicze miasta i wsie, Puszcę Augustowską, rezerwat przyrody oraz Wigierski Park Narodowy⁶.

⁶ <http://turystyka.elk.pl/szlaki-turystyczne/>;

Szlak rozpoczyna się w Elku z miejsca, gdzie 8 czerwca 1999 roku Jan Paweł II sprawował Eucharystię. Etapy Szlaku wyznaczają Tajemnice Światła i miejsca, które w różnych okresach swej kapłańskiej posługi odwiedził Karol Wojtyła - Jan Paweł II:

- I etap: Elk - Rajgród: Chrzest Jezusa w Jordanie
- II etap: Rajgród - Studzieniczna: Objawienie Jezusa na weselu w Kanie
- III etap: Studzieniczna - Mikaszówka: Głoszenie Królestwa Bożego i wzywanie do nawrócenia
- IV etap: Mikaszówka - Sejny: Przemienienie na Górze Tabor
- V etap: Sejny - Wigry: Ustanowienie Eucharystii.

Poszczególne etapy tego całorocznego Szlaku Papieskiego można pokonywać na różne sposoby: wędrując pieszo lub jadąc rowerem, a zimą - jadąc na nartach.

Informacje dotyczące Szlaku Papieskiego Tajemnice Światła można uzyskać w Biurze Szlaku Papieskiego Centrum Oświatowo Dydaktycznego w Elku przy Placu Katedralnym. Tam też można nabyć okolicznościowe koszulki i czapeczki, pamiątkowe znaczki, foldery i mapy Szlaku Papieskiego Tajemnice Światła oraz certyfikaty i odznaki.

6.5. Eko - spacer do wiedzy

Zadaniem ścieżki dydaktyczno - turystycznej jest pomoc w odczytaniu i zrozumieniu krajobrazu kulturowego miasta, na którego obecny kształt złożyły się czynniki zarówno przyrodnicze, jak i będące wynikiem działalności człowieka, procesy polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturalne⁷. Wybrane obiekty mają być przede wszystkim punktem wyjścia do opowieści o przeszłości miasta.

Ścieżka obrazuje trzy podstawowe dominanty rozwoju Elku:

- warunki naturalne - znaczenie oraz wpływ jeziora i rzeki, układ urbanistyczny miasta uwarunkowany obecnością jeziora,
- budową i rozwojem kolei - Elk jest przykładem miasta, którego rozwój nabrał tempa w związku z powstaniem linii kolejowej.

Obiekty zostały wybrane z myślą o grupie docelowej, turystach odwiedzających miasto, którzy przede wszystkim wypoczywają i niejako przy okazji spaceru po mieście poznają jego przeszłość. Drugą grupą odbiorców ścieżki może być młodzież szkolna, poznająca historię miasta.

6.7. Wędkarstwo

Pojezierze Elckie jest dobrym miejscem dla wędkarzy, gdyż występuje tu około 100 jezior, których łączna powierzchnia zajmuje ponad 8 tys. ha, a całkowita długość ich linii brzegowej przekracza 400km. Czystość jezior i ich bogata fauna usatysfakcjonuje każdego wędkarza. Największe okonie łowi się w jeziorach Selmęt Wielki i Łaśmiady, natomiast lina złowić można w Jeziorze Straduńskim. Z kolei największe leszcze i węgorze występują w jeziorach: Szostak Duży koło Orzechowa, Jędzelewo koło Starych Juch, Sawinda Wielka koło Woszczeli (za <http://turystyka.elk.pl/pojezierze-elckie/wedkarstwo/>)

⁷ <http://turystyka.elk.pl/eko-spacer-do-wiedzy/>.

7. Atrakcje turystyczne Elku

7.1. Imprezy i wydarzenia kulturalne

Do najbardziej znanych stałych pozycji kulturalnych miasta⁸ należą m.in.:

- **Międzynarodowy Festiwal Folkloru Dzieci i Młodzieży „Tęcza” (czerwiec)** - gości zespoły folklorystyczne zarówno z Polski, jak i różnych stron świata. Jedną z największych atrakcji festiwalu jest barwny korowód uczestników festiwalu, który przechodząc ulicami miasta zaprasza mieszkańców i turystów do udziału w koncercie finałowym.
- **Mazurskie Lato Muzyczne (czerwiec - sierpień)** - to znakomite gwiazdy, świetna muzyka, a przede wszystkim dobra zabawa. Repertuar jest niezwykle zróżnicowany i obfituje w mnogość stylów i gatunków muzycznych. Na scenie gościli m.in.: Maryla Rodowicz, Wilki, Lady Pank, Blue Cafe, Patrycja Markowska, IRA, Kamil Bednarek, Monika Brodka, Myslovitz, September, Shaun Baker.
- **Festiwal Sztuk Pirotechnicznych „Elk, Ogień i Woda” (lipiec)** - to jeden z trzech największych festiwali pirotechnicznych w Polsce. Jest to połączenie dwóch żywiołów - ognia, w nawiązaniu do którego miejsce mają występy teatrów ognia i niesamowite pokazy pirotechniczne profesjonalnych firm zarówno polskich jak i zagranicznych oraz wody, której miłośnicy mogą spróbować swoich sił w maratonie pływackim lub kajakowym. Wszystkiemu towarzyszą koncerty wielkich gwiazd polskiej sceny muzycznej. Impreza jest niezwykle spektakularnym i widowiskowym wydarzeniem, którego nie można przegapić.
- **Mazurskie Lato Kabaretowe MULATKA (lipiec)** - rokrocznie na przełomie lipca i sierpnia Elka zamienia się w kabaretową stolicę Polski, a wszystko to za sprawą młodych i oryginalnych wykonawców z mniej znanych kabaretów, ale także kultowych grup kabaretowych, które zyskały już sympatię odbiorców. Podczas Mulatki uczestnicy biorą udział w konkursie o Grand Prix oraz o Nagrodę Publiczności. Imprezie towarzyszą wieczory z gwiazdami, a jej swoistym podsumowaniem jest koncert laureatów. Impreza przyciąga wielu fanów dobrego humoru. Nic w tym dziwnego, skoro podczas kilkunastu edycji Mulatki Elka gościł takie kabarety jak: Hrabi, Jurki, Ciach, Ani Mru Mru, Łowcy, B, DNO, Neo - nówka czy Kabaret Moralnego Niepokoju.
- **Mazurskie Zawody Balonowe (lipiec)** - Elka staje się na kilka dni lipca balonową stolicą Polski. Wydarzenie to na dobre wpisało się do Elckiego kalendarza imprez, ponieważ Mazurskie Zawody Balonowe to impreza przygotowana z wielkim rozmachem, która przyciąga do Elki rzesze widzów. W programie nie brakuje lotów nad centrum miasta, parady baloniarzy oraz pokazów nocnych, które są niezwykle popularne. Na elckim niebie przez kilka dni można podziwiać prawdziwy spektakl w wykonaniu baloniarzy z całej Europy. Niezaprzeczalnie, Mazurskie Zawody Balonowe to jedna z najciekawszych w Europie północno - wschodniej imprez balonowych.

⁸ Za <http://turystyka.elk.pl/atrakcje-turystyczne/imprezy-i-wydarzenia-kulturalne/>

Miłośników **kuchni regionalnej** - Ełk zaprasza do udziału imprezach kulinarnych⁹:

- **Konkurs o Chochlę Prezydenta miasta Elku (czerwiec)** - to impreza, która tradycyjnie rozpoczyna sezon bogatych wydarzeń kulinarnych mających miejsce w Ełku. W szranki walcząc o tytułową Chochlę Prezydenta stają lokalne restauracje ukazując swój kunszt kulinarny. Konkursowe jury stanowi Prezydent miasta Ełku, gwiazdy znane z telewizji, a także znani mieszkańcy miasta. Konkursowi towarzyszą atrakcje w postaci warsztatów muzycznych, koncertów, stoisk z wyrobami gastronomicznymi i rękodzielniczymi.
- **Podróż ze smakiem (lipiec)** - to atrakcyjna wycieczka Ełcką Koleją Wąskotorową do miejscowości Sypitki, gdzie odbywają się pokazy kulinarne znanych mistrzów kuchni, a także konkursy kulinarne, w których udział biorą znakomite gospodynie domowe. Imprezie towarzyszą także koncerty i konkursy dla najmłodszych. Podróż ze smakiem to nie lada gratka dla miłośników dobrego jedzenia oraz Ełckiej Kolei Wąskotorowej.
- **Frutti di Lago (sierpień)** - to wydarzenie promujące zdrowy sposób odżywiania i przede wszystkim służące edukacji związanej z odżywianiem się. Poza skosztowaniem wybornych potraw przygotowanych przez mistrzów kuchni, można także zasięgnąć porad specjalistów w zakresie prawidłowego odżywiania i przygotowywania posiłków. Impreza może zaspokoić nawet najbardziej wybrednych smakoszy.
- **Fiesta Kartofella (wrzesień)** – co roku ęlczanie świętują Fiestę Kartofellę. Kartacze, placki ziemniaczane, kiszka i babka ziemniaczana to klasyka serwowana podczas tej imprezy. Dodatkową atrakcją stanowi pokaz kulinarny, ciekawie przeprowadzony przez mistrzów kuchni znanych i lubianych z telewizji. Imprezie towarzyszą także koncerty i konkursy dla najmłodszych. Wszystko to odbywa się na terenie przepięknie położonego nad jeziorem Centrum Edukacji Ekologicznej.

---

⁹ Za <http://turystyka.elk.pl/imprezy-i-wydarzenia/>

7.2. Imprezy i wydarzenia sportowe i rekreacyjne

Elk jest miejscem rozgrywania wielu znaczących **imprez sportowych**.¹⁰ Odbywają się tu m.in.:

- **Beko Elk Triathlon (czerwiec)** - elcki triathlon to bez wątpienia impreza godna polecenia nie tylko dla profesjonalnych sportowców, ale także dla miłośników sportu, którzy chcieliby obejrzeć tak widowiskowe show. Zawodnik kolejno płynie, jedzie na rowerze i biegnie, a czas końcowy obejmuje również zmianę stroju sportowego. Dystans olimpijski wynosi 1,5 km pływania, 40 km jazdy rowerem, 10 km biegu. Na tym dystansie mierzą się również gwiazdy znane z telewizji.
- **Mazovia MTB (czerwiec)** - to amatorski maraton rowerowy pod patronatem Cezarego Zamany, przeprowadzany na 4 dystansach (Hobby, Fit, Mega, Giga) dzięki czemu wszyscy miłośnicy kolarstwa w różnym wieku mogą spróbować swoich sił na odpowiednim do umiejętności i kondycji.
- **Eliminacje Mistrzostw Polski Skuterów Wodnych (sierpień)** - impreza ta przyciąga przede wszystkim fanów wodnych akrobacji oraz miłośników ryku silników. To niezwykle emocjonujące show ze skuterami wodnymi w roli głównej. Zmagania można obejrzeć na promenadzie, a spektakularne widowisko zapewniają zawodnicy, rozwijający na swoich maszynach imponujące prędkości.
- W Elku odbywa się również szereg imprez biegowych takich jak: **Półmaraton, Polska Biega, 5 - 10 - 15, bieg uliczny, Bieg Niepodległości**, a także imprezy związane z innymi dyscyplinami sportu, takimi jak **Gala Sportów Walki, Ogólnopolski Turniej Streetballa** czy też **Ogólnopolski Turniej Tańca Towarzyskiego**.
- **Elcka Zmarzlina (zazwyczaj odbywa się w styczniu)** - elcki maraton pieszy na orientację na dystansie 100 i 50 kilometrów. Celem maratonu jest przede wszystkim sprawdzenie granic własnej wytrzymałości i odporności psychicznej, prezentacja walorów krajoznawczych okolic Elku, ale także propagowanie turystyki pieszej i aktywnego wypoczynku. Maraton przeznaczony jest dla amatorów turystyki pieszej o bardzo dobrym przygotowaniu kondycyjnym.
- **Kąpiel dla Odważnych (luty)** - kąpiel morsów w skutym lodem elckim jeziorze, coraz popularniejsza forma aktywności często traktowana jako jeden z elementów medycyny naturalnej i przynosząca wiele korzyści takich jak: zahartowanie ciała, zwiększenie odporności organizmu na choroby, poprawa wydolności układu sercowo - naczyniowego, lepsze ukrwienie skóry.
- **Warsztaty aerobiku (marzec)** - impreza organizowana przez MOSiR w Elku. Co roku impreza cieszy się dużym zainteresowaniem. W zajęciach w hali sportowo - widowiskowej uczestnicy mogą spróbować swoich sił w stepie, ABT, dance sensation, czy jodze.

¹⁰ <http://turystyka.elk.pl/atracje-turystyczne/imprezy-i-wydarzenia-kulturalne/>

- **Polska Biega (maj) - ogólnopolska akcja „POLSKA BIEGA”, to bieg ulicami miasta na dystansie 3333 m.** Celem imprezy jest popularyzacja biegania jako formy rekreacji fizycznej, propagowanie zdrowego stylu życia wśród mieszkańców regionu oraz promocja miasta Elka.

8. Walory turystyczne Elku - analiza

Walory turystyczne dla mieszkańców Elku (walory rekreacyjne) i jednodniowych odwiedzających.

8.1. Walory przyrodnicze Elku

Najważniejszym walorem przyrodniczym Elku i jego bliższej oraz dalszej strefy podmiejskiej, jest czynnik, który można określić jako „krajobrazowość”. Generalnie polega on na dużej zmienności krajobrazowej, a ponadto na przewadze elementów przyrodniczych (lasy, zadrzewienia, parki, tereny łąkowe) nad efektami zurbanizowania, na bliskości dużych kompleksów leśnych względem obszarów zabudowanych.

Sama substancja miejska łączy się bowiem z dużymi obszarami leśnymi. Drugi element tej „oryginalności” to duże deniwelacje na stosunkowo niewielkiej powierzchni. Faktycznie w obrębie miasta dochodzą one do 29 m, a na terenie gmin do jeszcze większej różnicy wysokości. Trzeci element, hierarchicznie jednak najważniejszy dla mieszkańców Elku, to położenie miasta na Mazurach, to Elka – Brama Mazur.

„Krajobrazowość” obszarów sąsiadujących z Elkiem oraz bliskość dużych jezior są wyjątkowo korzystnymi czynnikami, które mogą spowodować zainteresowanie budową tam osiedli „drugich domów”. Inwestorami wcale nie muszą być mieszkańcy samego Elku.

8.2. Walory antropogeniczne

Walory antropogeniczne, a szczególnie imprezy kulturalne organizowane w Elku są ważne zarówno dla mieszkańców, jak również - jednodniowych odwiedzających, przybywających głównie z miejscowości Mazur, Podlasia.

Elka jest liczącym się centrum kulturowym w północno-wschodniej Polsce. Decydują o tym walory antropogeniczne w dwóch postaciach, tj. zarówno w formie obiektów i urządzeń kulturowych, jak również - organizowanych imprez kulturalnych i sportowo - rekreacyjnych. Mogą one stanowić rdzenie dla wielu produktów turystycznych.

Elka powinien stać się również jednym z ważniejszych ogniw istniejących szlaków turystycznych, a także planowanych nowych.

8.3. Analiza zainwestowania turystycznego i rekreacyjnego

Baza noclegowa uważana jest za najważniejszy element tzw. infrastruktury turystycznej. To właśnie liczba miejsc noclegowych jest główną składową wzorów używanych do określenia stopnia rozwoju funkcji jednostki osadniczej. Problem ten jednak zostanie przedstawiony

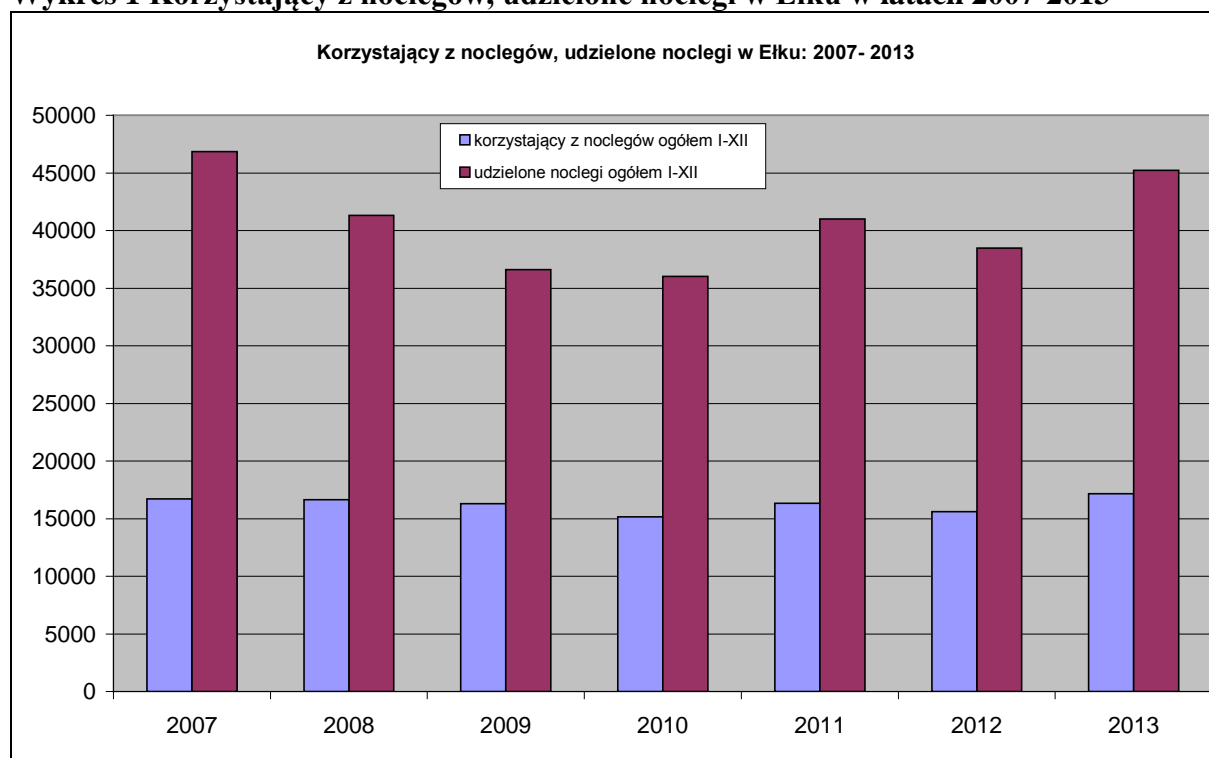

w dalszej części, gdzie porównano poziom rozwoju funkcji turystycznej Elku z innymi, podobnymi, miastami w Polsce.

Ważnym problemem jest standard istniejącej bazy noclegowej. Ten jednak problem jest jedynie w gestii branży hotelarskiej. Miasto jest zainteresowane w stymulowaniu rozwoju inwestycji wszystkich rodzajów infrastruktury turystycznej, tj.: noclegowej, gastronomicznej, rekreacyjno - sportowej. Miasto, poprzez rozwiązania legislacyjne, a także z zakresu planowania przestrzennego i innego, może jedynie zachęcać do inwestowania w sektor turystyczny. To rynek, a właściwie - branża turystyczna, w efekcie zadecyduje o konkretnym typie inwestycji.

Od roku 2007 do 2010 w Elku ogólna liczba korzystających z noclegów i liczba udzielonych noclegów systematycznie obniżała się. Od 2011 r. obserwuje się wzrost liczby korzystających z noclegów i udzielonych noclegów. Po raz pierwszy od 2007 roku liczba korzystających z noclegów wzrosła.

Wykres 1 Korzystający z noclegów, udzielone noclegi w Elku w latach 2007-2013

Dane GUS BDL. Opracowanie własne

Negatywnym zjawiskiem jest natomiast fakt zmniejszania się liczby udzielonych noclegów przypadających na 1 korzystającego z noclegu. W 2007 r. wskaźnik ten wyniósł 2,81 noclegu na osobę, natomiast w kolejnych latach nie osiągnął takiego poziomu. Jest to o tyle istotne, że pośrednio wpływa to na potencjalne wydatki turystów w danym mieście (im dłuższy czas, tym wyższe wydatki).

Tabela 1 Noclegi w Elku w latach 2007-2013

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
udzielone noclegi ogółem	-	46 863	41 307	36 592	36 026	41 020	38 494	45 212
korzystający z noclegów ogółem	osoba	16 704	16 654	16 282	15 162	16 326	15 602	17 151
liczba udzielonych noclegów na 1 korzystającego z noclegu		2,81	2,48	2,25	2,38	2,51	2,47	2,64

Dane GUS BDL. Opracowanie własne

Jednak bliższe przyjrzenie się danym pozwala wysnuć główny wniosek, że przyczyną takiego wzrostu liczby korzystających z noclegów i liczby udzielonych noclegów w Elku są usługi świadczone przez Bursę Szkolną w Elku przy ulicy Sikorskiego 7a. Organizacja wypoczynku dzieci i młodzieży, kolonii letnich, pobytów sportowych i imprez organizowanych przez miasto przy atrakcyjnej cenie przyczyniły się do wzrostu wykorzystania bazy bursy, szczególnie w lipcu i sierpniu.

Tabela 2 Udzielone noclegi w Bursie Szkolnej w 2013 roku

	Udzielone noclegi
styczeń	610
luty	382
marzec	278
kwiecień	1 684
maj	1 513
czerwiec	1 700
lipiec	6 859
sierpień	7 105
wrzesień	848
październik	1441
Razem	22 420

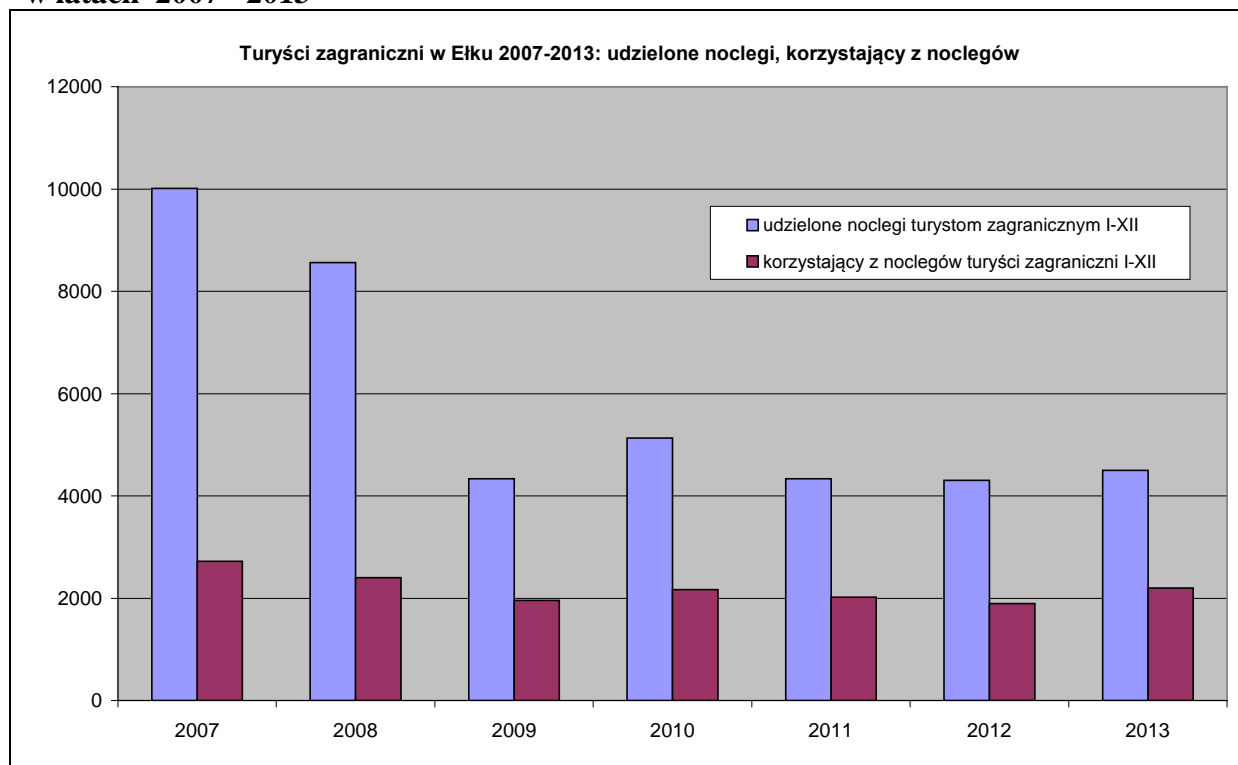
Dane bursy szkolnej, Opracowanie własne

Kolejną istotną kategorią charakteryzującą ruch turystyczny w Elku jest liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym.

Warto zauważyć spadek ruchu turystycznego z zagranicy w ostatnich latach. W 2007 roku udzielono w Elku 10 035 noclegów turystom zagranicznym, w 2013 tylko 4 502 noclegi. Liczba korzystających z noclegów zmniejszyła się, odpowiednio w tych latach z 2711 do 2196 osób. Negatywnym zjawiskiem jest fakt zmniejszania się liczby udzielonych noclegów przypadających na 1 korzystającego z noclegu. Liczba udzielonych noclegów na jednego

korzystającego z noclegu turystę zagranicznego w Elku zmniejszyła się z 3,70 w 2007 roku do 2,05 w 2013 roku.

Wykres 2 Korzystający z noclegów, udzielone noclegi - turyści zagraniczni w Elku w latach 2007 - 2013

Dane GUS BDL. Opracowanie własne

Tabela 3 Turyści zagraniczni w Elku w latach 2007-2013

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
udzielone noclegi ogółem	-	10035	8560	4332	5132	4334	4303	4502
korzystający z noclegów ogółem	osoba	2711	2399	1959	2170	2019	1892	2196
liczba udzielonych noclegów na 1 korzystającego z noclegu		3,70	3,57	2,21	2,36	2,15	2,27	2,05

Dane GUS BDL. Opracowanie własne

Udział turystów zagranicznych w noclegach w Elku zmniejsza się.

Porównując lata 2007-2013 wyraźnie obserwuje się spadek udziału korzystających z noclegu zagranicznych turystów w stosunku do wszystkich korzystających z 16,3% do 12,8%.

Bardziej znaczące jest zmniejszenie udziału turystów zagranicznych w zakresie udzielanych noclegów ogółem odpowiednio w porównywanych latach z 21,4% do 10,0% w 2013 roku.

Tabela 4 Udział noclegów turystów zagranicznych w Elku w latach 2007-2013 w noclegach ogółem

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
udzielone noclegi	-	21,4%	20,7%	11,8%	14,2%	10,6%	11,2%	10,0%
korzystający z noclegów	osoba	16,3%	14,4%	12,0%	14,3%	12,4%	12,1%	12,8%

Dane GUS BDL. Opracowanie własne

Tabela 5 Noclegi udzielone turystom zagranicznym w Elku w 2013 roku

	korzystający z noclegów	udział w %	udzielone noclegi	udział w %	średnia długość pobytu korzystających z noclegu
ogółem	2196	100,0%	4502	100,0%	2,05
Niemcy	446	20,3%	862	19,1%	1,93
Litwa	416	18,9%	1469	32,6%	3,53
Łotwa	217	9,9%	236	5,2%	1,09
Rosja	173	7,9%	251	5,6%	1,45
Finlandia	169	7,7%	288	6,4%	1,70
Białoruś	119	5,4%	128	2,8%	1,08
Estonia	106	4,8%	106	2,4%	1,00
Włochy	84	3,8%	162	3,6%	1,93
pozostałe kraje	486	21,2%	1000	22,2%	3,33

Dane GUS BDL. Opracowanie własne

Wśród korzystających z noclegów turystów zagranicznych w Elku największy udział mieli turyści z Niemiec. Od 2007 r. zarówno liczba korzystających z noclegów jak i liczba udzielanych noclegów systematycznie spada. W 2013 roku liczba udzielanych noclegów obywatelom Niemiec spadła do poziomu 862 noclegów, co stanowiło zaledwie 19,1% udziału wszystkich noclegów turystów zagranicznych. Największy udział w udzielanych noclegach w Elku w 2013 roku mają Litwini – 32,6% (1469 noclegów). Zmniejszenie ruchu turystycznego z Niemiec może mieć dwie przyczyny: odczuwalny w Niemczech kryzys ekonomiczny, co ma bezpośrednie przełożenie na zmniejszenie się wyjazdowego ruchu turystycznego oraz mniej modna tzw. „turystyka powrotu do korzeni”, czyli odwiedzanie terenów, na których niegdyś mieszkali obywatele dzisiejszych Niemiec.

Analizując wielkość i strukturę ruchu turystycznego w Elku, trudno nie dostrzec faktu, iż brak jest danych dotyczących liczby tzw. odwiedzających jednodniowych (nie korzystających z noclegu), aczkolwiek przyjeżdżających do miasta w celach turystycznych. Wydaje się, iż stanowią oni dość liczną grupę. Zalicza się do nich bowiem odwiedzających, których

głównym celem są np. zakupy (turystyka handlowa), uczestników wydarzeń religijnych (turystyka pielgrzymkowa), uczestników wydarzeń sportowych (turystyka sportowa), a także odwiedzających krewnych oraz znajomych.

Pomocne w tym zakresie są z pewnością statystyki Centrum Informacji Turystyczno - Kulturalnej w Elku (CIT - K) dotyczące liczby odwiedzających Centrum. W 2013 roku do 17 grudnia odwiedziło Centrum 8684 osób, w tym 1441 odwiedzających z zagranicy.

8.4. Funkcja turystyczna Elku na tle innych miast – analiza stanu obecnego

Dostępna literatura dotycząca wskaźników funkcji turystycznej obszaru wymienia szereg miar pogrupowanych ze względu na aspekt, jaki objaśniają. Można tu, zatem wskazać trzy zasadnicze grupy wskaźników funkcji turystycznej:

- 1) wskaźniki intensywności ruchu turystycznego (np. Schneidera, Charvata, Deferta);
- 2) wskaźniki zagospodarowania turystycznego (np. Baretje'a - Deferta, gęstości i rozwoju bazy noclegowej)
- 3) inne wskaźniki funkcji turystycznej lub pokrewne.

Jednym z najczęściej stosowanych w literaturze wskaźników funkcji turystycznej jest *wskaźnik Baretje'a-Deferta (WBD)*, będący miernikiem zagospodarowania turystycznego. Wyraża się on liczbą turystycznych miejsc noclegowych przypadających na 100 mieszkańców miejscowości turystycznej. W literaturze jest on również nazywany wprost *wskaźnikiem funkcji turystycznej miejscowości*.

Do interpretacji wskaźnika przyjęto najczęściej stosowaną interpretację M. Boyer wskaźnika *WBD* w sześciostopniowej skali wartości¹¹:

Interpretacja wskaźnika Baretje'a-Deferta Wartość wskaźnika WBD	Interpretacja
< 4	Aktywność turystyczna praktycznie nie istnieje
4-10	Mały ruch turystyczny lub funkcja turystyczna „zanurzona” wśród innych funkcji miasta
10-40	Gmina z istotną, ale nie dominującą funkcją turystyczną
40-100	Gmina z dominującą funkcją turystyczną
100-500	Duży ośrodek turystyczny
500 <	Nowoczesny i bardzo dobrze rozwinięty ośrodek turystyczny

A.Szromek „Wskaźniki funkcji turystycznej obszaru recepcji turystycznej”, *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej* 2011

Wskaźnik Deferta (WD), to miara pozwalająca ocenić zatłoczenie (gęstość populacji) badanego obszaru, gdyż dostarcza informacji o liczbie turystów przypadających na 1 km²

¹¹ A.Szromek „Wskaźniki funkcji turystycznej obszaru recepcji turystycznej”, *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej* 2011.

obszaru. Do obliczenia wskaźnika użyto liczby turystów korzystających z noclegów. Miejscowość może być jednak popularnym ośrodkiem dla wycieczkowiczów, którzy przybywają do miejscowości głównie w celu zwiedzenia unikatowej atrakcji turystycznej (jak np. Zamek w Malborku) lub turystów, nocujących w miejscowościach ościennych. Wówczas zatłoczenie obszaru może być znacznie wyższe niż pokazuje to wskaźnik P. Deferta. W przypadku interpretacji wyników wskaźnika *WD*, należy wspomnieć, iż niestety literatura podaje jedynie arbitralne kryteria interpretacji. Na przykład J. Warszńska proponuje uznać obszar, jako dobrze rozwinięty pod względem turystycznym po przekroczeniu wartości 1000.

Kolejną miarą rozwoju funkcji turystycznej jest *wskaźnik Schneidera (WS)*. Wyraża on liczbę turystów korzystających z noclegów przypadających na 100 stałych mieszkańców obszaru. R.J. Schneider połączył niektóre cechy wskaźnika Baretje'a - Deferta *WBD* i Deferta *WD*, tworząc własną miarę. Jest to, zatem wskaźnik porównujący proporcję turystów w relacji do stałych mieszkańców obszaru. Uznaje się, iż obszar jest dobrze rozwinięty turystycznie, jeśli jego osiagająca poziom 500 i więcej.

Wskaźnik Charvata, (WCh) jest miarą określającą liczbę udzielonych noclegów przypadających na 100 mieszkańców obszaru, a zatem jak poprzedni wskaźnik (*WS*), pozwala ocenić intensywność ruchu turystycznego, jaka występuje na badanym obszarze. L. Charvat nie określił jednak wartości progowej wskaźnika, po przekroczeniu, której obszar zostanie uznany za dobrze rozwinięty pod względem funkcji turystycznej.

Kolejną z miar stosowanych w ocenie poziomu zagospodarowania turystycznego jest m.in. *wskaźnik gęstości bazy noclegowej (WGBN)*. Określa on liczbę miejsc noclegowych zaoferowanych turystom przypadających na 1 km² powierzchni obszaru. Można również zauważyć, iż w niektórych publikacjach wskaźnik ten prezentowany jest w innej postaci. Zamiast powierzchni badanego obszaru czasem stosuje się liczbę mieszkań stałych mieszkańców obszaru, albo też odnosi powierzchnię do liczby turystów. J. Warszńska w klasyfikacji obszaru do grupy gmin dobrze rozwiniętych pod względem turystycznym zalicza te, dla których wskaźnik ten jest wyższy lub równy 50.

Interesującą miarę przytacza również I. Jędrzejczyk, która badając ekologiczne uwarunkowania obszarów turystycznych w realizacji funkcji turystycznej własną miarę syntetyczną porównuje ze wskaźnikami funkcji turystycznej (Deferta, Charvata, Schneidera), a także ze *wskaźnikiem stopnia pełnienia funkcji turystycznej WSP*. Właśnie ten ostatni wskaźnik wydaje się prezentować dotąd nie omawianą relację, gdyż wyraża on liczbę udzielanych noclegów przypadających na 1 km² powierzchni obszaru badanego.

Jeszcze innym wskaźnikiem zaliczanym przez autora do trzeciej grupy miar jest *wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej (WWPN)*. Wyraża on liczbę udzielonych noclegów przypadających na jedno miejsce noclegowe. Jednak ze względu na jego konstrukcję można go zaliczyć raczej do wskaźników sprawności operacyjnej obiektu noclegowego.

Do analizy wybrano 2 grupy miast: miasta pretendujące do pełnienia funkcji turystycznej z województwa warmińsko-mazurskiego i podlaskiego oraz miasta o zbliżonej (do 15% większej lub mniejszej) do Elku liczbie mieszkańców z całej Polski.

Tabela 2 Dane wybranych gmin do analizy wskaźników funkcji turystycznej – GUS BDL 2012

Miasto	Liczba mieszkańców (w tys.)	Powierzchnia w km²	Liczba miejsc noclegowych	Liczba korzystających z noclegu	Udzielone noclegi
Elk	59 646	21,05	541	15 602	38 494
Suwałki	69 404	65,51	600	24 890	41 327
Augustów	30 809	80,90	1 730	51 910	166 329
Giżycko	30 096	13,72	1 406	34 830	85 677
Mrągowo	22 251	14,81	1 396	61 299	139 964
Gołdap	20 473	36,16	715	12 908	129 936
Gołdap ob. Miasta	13 791	17,20	637	11 543	127 479
Szczytno	24 805	10,62	250	8 673	17 643
Kętrzyn	28 256	10,35	459	13 023	22 003
Władysławowo	15 382	39,22	11 362	144 212	660 495
Łomża	62 812	32,67	197	16 295	20 086
Biała Podlaska	57 990	49,40	717	23 965	40 466
Zgierz	57 803	42,33	481	10 431	36 142
Tczew	60 769	22,38	114	3 279	3 706
Przemyśl	64 276	46,17	965	43 474	68 326
Świdnica	59 737	21,76	190	8 604	29 867
Racibórz	56 084	75,01	287	10 258	18 379
Ostrołęka	53 287	28,63	299	14 162	23 148
Pruszków	59 025	19,19	150	7 450	16 568
Wejherowo	50 375	26,99	202	9 311	15 739

We wszystkich przypadkach posłużono się danymi Głównego Urzędu Statystycznego. Z uwagi na niedoskonałości statystyki turystycznej, dane odnoszące się do wielkości bazy noclegowej i ruchu turystycznego nie można w pełni uznać za miarodajne. Niemniej to właśnie informacje GUS - u są najpełniejsze (uzyskano dane dla wszystkich badanych miast) oraz najbardziej aktualne (wszystkie informacje pochodzą z 2012 r.).

**Tabela 3 Wyniki analizy wskaźnikowej wykonanej dla wybranych gmin – dane GUS
BDL 2012**

	Wskaźnik Barejje'a-Deferta (WBD)	Wskaźnik Deferta (WD)	Wskaźnik Schneidera (WS)	Wskaźnik Charvata (WCh)	Wskaźnik gęstości bazy noclegowej (WGBN)	Wskaźnik stopnia pełnienia funkcji turystycznej (WSP)	Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej (WWPN)
Kryterium obszaru turystycznego	50	1 000	500	1 000/ 5 000	50	10 000	-
Ełk	0,91	741,19	26,16	64,54	25,70	1 828,69	71,15
Suwalki	0,86	379,94	35,86	59,55	9,16	630,85	68,88
Augustów	5,62	641,66	168,49	539,87	21,38	2 055,98	96,14
Giżycko	4,67	2 538,63	115,73	284,68	102,48	6 244,68	60,94
Mrągowo	6,27	4 139,03	275,49	629,02	94,26	9 450,64	100,26
Gołdap	3,49	356,97	63,05	634,67	19,77	3 593,36	181,73
Gołdap ob. miasta	4,62	671,10	83,70	924,36	37,03	7 411,57	200,12
Szczytno	1,01	816,67	34,96	71,13	23,54	1 961,30	70,57
Kętrzyn	1,62	1 258,26	46,09	77,87	44,35	2 125,89	47,94
Władysławowo	73,87	3 677,00	937,54	4 293,95	289,70	16 840,77	58,13
Łomża	0,31	498,78	25,94	31,98	6,03	614,81	101,96
Biała Podlaska	1,24	485,12	41,33	69,78	14,51	819,15	56,44
Zgierz	0,83	246,42	18,05	62,53	11,36	853,82	75,14
Tczew	0,19	146,51	5,40	6,10	5,09	165,59	32,51
Przemyśl	1,50	941,61	67,64	106,30	20,90	1 479,88	70,80
Świdnica	0,32	395,40	14,40	50,00	8,73	1 372,56	157,19
Racibórz	0,51	136,76	18,29	32,77	3,83	245,02	64,04
Ostrołęka	0,56	494,66	26,58	43,44	10,44	808,52	77,42
Pruszków	0,25	388,22	12,62	28,07	7,82	863,37	110,45
Wejherowo	0,40	344,98	18,48	31,24	7,48	583,14	77,92

Żaden ze wskaźników przyjętych do analiz nie osiągnął dla Ełku wartości wskazującej na pełnienie funkcji turystycznej ani jako dominującej, ani uzupełniającej miasta. Pozycja Ełku w zakresie pełnienia funkcji turystycznej na tle innych miast o podobnej liczbie mieszkańców generalnie jest dość dobra. Pozycja Ełku na tle miast turystycznych Polski północno - wschodniej jest słaba.

1. Wskaźnik Berattje'a-Deferta. Ełk uzyskał wartość 0,91, oznaczającą, że na 100 stałych mieszkańców przypada 0,91 miejsca noclegowego. Miasta z grupy turystycznej Augustów, Giżycko, Mrągowo, Gołdap ten wskaźnik mają wyraźnie wyższy. Ale spośród miast podobnej wielkości tylko Przemysł osiąga wartość wskaźnika wyższą.

2. Wskaźnik Deferta. Ełk uzyskał wartość 741,19, oznaczającą, że na 1 km² powierzchni miasta przypada 741,19 turystów. Z grup miast turystycznych Giżycko, Mrągowo, Kętrzyn, Szczytno uzyskało wartość wyższą od Ełku. Z grupy miast o zbliżonej liczbie ludności tylko Przemysł wartość wskaźnika ma wyższą.

3. Wskaźnik Schneidera. Ełk uzyskał wartość 26,16, oznaczającą, że na 100 stałych mieszkańców przypada 26,16 turystów. Z grupy miast turystycznych wszystkie miasta uzyskały wyższą wartość wskaźnika. W grupie miast podobnej wielkości wartość wskaźnika wyższą niż Ełk osiągnęły Suwałki, Biała Podlaska, Przemysł, Ostrołęka.

4. Wskaźnik Charvata. Ełk uzyskał wartość 64,54, oznaczającą, że na 100 mieszkańców miasta przypada 64,54 udzielonych noclegów. Z grupy miast turystycznych wszystkie miasta uzyskały wyższą wartość wskaźnika. W grupie miast podobnej wielkości wartość wskaźnika wyższą niż Ełk osiągnęły Biała Podlaska, Zgierz i Przemysł.

5. Wskaźnik gęstości bazy noclegowej. Ełk uzyskał wartość 25,70, oznaczającą, że na 1 km² powierzchni miasta przypada 25,70 miejsca noclegowego. Z grupy miast turystycznych Giżycko, Mrągowo, Szczytno i Kętrzyn uzyskało wartość wyższą od Ełku. W grupie miast podobnej wielkości wartość wskaźnika Ełku jest najwyższa. Ełk zawdzięcza taki wskaźnik wyraźnie wyższej gęstości zaludnienia.

6. Wskaźnik stopnia pełnienia funkcji turystyczne. Ełk uzyskał wartość 1 828,69, co oznacza, że na 1 km² powierzchni obszaru przypada 1 828 udzielanych noclegów. Z grupy miast turystycznych za wyjątkiem Suwałk wszystkie miasta osiągnęły wyższą lub wyraźnie wyższą wartość wskaźnika. W grupie miast podobnej wielkości wartość wskaźnika Ełku jest najwyższa.

7. Wskaźnik wykorzystania pojemności noclegowej. Ełk uzyskał wartość 71,15, co oznacza, że na jedno miejsce noclegowe przypada 71,15 udzielonych noclegów. Czasem wskaźnik ten określany jest wskaźnikiem sprawności operatorów hotelowych. Z grupy miast turystycznych Szczytno, Giżycko i Kętrzyn uzyskały wartość niższą od Ełku. W grupie miast podobnej wielkości wartość wskaźnika niższą niż Ełku osiągnęły Suwałki, Biała Podlaska, Tczew i Racibórz.

Podsumowując, pozycję Ełku można uznać za słabą na tle miast uznawanych za rozwinięte turystycznie, ale na tle miast o podobnej liczbie mieszkańców funkcje turystyczne Ełku są dobre.

Ważnym elementem analizy określającej stopień rozwoju funkcji turystycznej jednostki samorządu terytorialnego jest również określenie średniego czasu pobytu turysty. Jest to o tyle istotne, że pośrednio wpływa to na potencjalne wydatki turystów w danym mieście (im dłuższy czas - tym wyższe wydatki).

Tabela 4 Średni czas pobytu korzystających z noclegu w 2012 r. wybranych miast

Miasto	Średni czas pobytu
Ełk	2,47
Suwałki	1,66
Augustów	3,20
Giżycko	2,46
Mrągowo	2,28
Gołdap	10,07
Gołdap ob. miasta	11,04
Szczytno	2,03
Kętrzyn	1,69
Władysławowo	4,58
Łomża	1,23
Biała Podlaska	1,69
Zgierz	3,46
Tczew	1,13
Przemyśl	1,57
Świdnica	3,47
Racibórz	1,79
Ostrołęka	1,63
Pruszków	2,22
Wejherowo	1,69

Z uwagi na potencjał Ełku, można uznać, iż nie jest on w pełni wykorzystany. Przedstawione powyżej wskaźniki wyraźnie obrazują przeciętną pozycję (i zarazem konkurencyjność) Ełku. Analiza 8 wskaźników jest próbą oszacowania poziomu rozwoju turystyki w mieście, obok

wcześniej pomierzonych mierników, m.in. stopnia wykorzystania miejsc noclegowych, czy udziału turystów zagranicznych w strukturze wszystkich odwiedzających.

Niepewność powyższych obliczeń wynika chociażby z faktu nieuwzględnienia tzw. odwiedzających jednodniowych (osób przyjezdnych, które nie korzystały z noclegów). W wielu polskich miastach grupa ta stanowi najważniejszą część przyjezdnych, liczebnie wielokrotnie przewyższająca turystów. Osoby te, pomimo że nie korzystają z noclegów, generują znaczne wydatki stricte turystyczne (w zakresie transportu, gastronomii, rekreacji i innych). Ze względu na brak dostatecznych statystyk w tym zakresie, w powyższej analizie grupy te nie zostały uwzględnione.

8.5. Wnioski i podsumowania:

1. Przeprowadzona powyżej analiza stopnia rozwoju funkcji turystycznej Ełku wskazuje na przeciętny poziom jej rozwoju. Atrakcyjność turystyczna Ełku jest w zasadzie zbliżona (może nieco lepsza) do innych miast o podobnej liczbie mieszkańców. Według założeń Instytutu Turystyki, podstawowym produktem turystycznym charakterystycznym dla tych jednostek są tzw. „wycieczki krajoznawcze”. Atrakcyjność turystyczna Ełku na tle miast turystycznych Polski północno - wschodniej jest niższa.

W pewnym stopniu wynika to z charakteru (mimo wszystko uniwersalnych) przedstawionych wskaźników. W większości przypadków są bardziej przydatne dla gmin o stosunkowo niskiej liczbie ludności. Niemniej, porównanie Ełku z innymi miastami w Polsce podkreśla przeciętny stopień rozwoju funkcji turystycznej;

2. Biorąc pod uwagę kategorię atrakcyjności krajoznawczej można przyjąć, że pozycja Ełku w tej sferze jest co najmniej średnia, Część miast dysponuje większym, a część mniejszym potencjałem w tym zakresie;

3. Pozycja Ełku jest nieco lepsza w przypadku wskaźników odnoszących się do ruchu turystycznego (liczby korzystających z noclegów) niż wielkości zagospodarowania turystycznego (liczby miejsc noclegowych);

4. Podsumowując, warto wskazać na niedoskonałości przeprowadzonej analizy. Przede wszystkim bazowano na danych udostępnianych przez Główny Urząd Statystyczny. Informacje te nie zawsze są pełne. Ponadto, Ełk podobnie jak wiele innych miast o podobnym charakterze i wielkości, odwiedzany jest głównie przez odwiedzających jednodniowych. Tym samym, bardziej skuteczną byłaby analiza tej grupy odwiedzających, a nie - korzystających z noclegu. Jest to jednak niemożliwe, ze względu na brak prowadzonych badań w tym zakresie, a co za tym idzie - danych;

5. Ełk nie posiada walorów wypoczynkowych dla turystów. Występują walory krajoznawcze o charakterze kulturowym, które mogą stanowić dla turysty, wystarczającą motywację do przyjazdu. Jednak produkty oparte na wspomnianych walorach krajoznawczych są głównie „kupowane” przez odwiedzających jednodniowych, a nie - przez turystów. Dla nich należy zatem wypromować kilka „markowych produktów”, dzięki którym zostaną w Ełku dłużej, niż 1 dzień. W przyszłości produkty te, mogą stać się wizytówką miasta, decydując w znacznym stopniu o tzw. atrakcyjności postrzeganej;

6. Z analizy danych wynika, iż w Elku od 2007 do 2010 spadała liczba udzielanych noclegów i liczba korzystających z noclegów, ale od 2011 r. obserwuje się wzrastającą tendencję, zarówno korzystających z noclegów jak udzielanych noclegów;

7. Od 2007 zmniejszała się liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów i liczba udzielanych noclegów. Trend malejący został zatrzymany w 2010 roku, Wzrost liczby korzystających z noclegów turystów zagranicznych jest wyższy od 2010 roku niż liczba udzielanych noclegów, co przekłada się na zmniejszenie wskaźnika udzielonych noclegów na jednego korzystającego turystę zagranicznego z 3,68 w 2007 roku do 2,05 w 2013 roku.

8. Aby przyciągnąć do Elku większą liczbę turystów, miasto czynnie sprzyja rozwojowi odpowiedniej infrastruktury turystycznej, nie tylko noclegowej, ale również gastronomicznej i usługowo - rozrywkowej, tworząc przychylne rozwiązania planistyczno - legislacyjne dla inwestorów z branży turystycznej.

9. Analiza SWOT turystyki aktywnej w Elku

Analiza SWOT wykonana została w oparciu o założenie, iż mocne i słabe strony dotyczą wyłącznie obszaru miasta Elku, zaś szanse i zagrożenia występują w jego otoczeniu bliższym i dalszym (powiat elcki, obszar EGO, obszar współpracy pięciu miast, EGO SA).

S - mocne strony

- Położenie na szlakach komunikacyjnych;
- Położenie miasta i zasoby naturalne (jeziora, rzeka, lasy, urozmaiconą rzeźbę terenu);
- Dobra jakość środowiska naturalnego;
- Bliskość granicy państwa (Obwód Kaliningradzki, Litwa);
- Walory krajobrazowe, ciekawe turystycznie i ekologicznie tereny;
- Obiekty zabytkowe;
- Dogodne warunki do uprawiania turystyki aktywnej (zasoby, szlaki, infrastruktura sportowo - rekreacyjna);
- Rozwijająca się gastronomia przy promenadzie elckiej;
- Poprawiony układ komunikacyjny miasta (obwodnica);
- Rozbudowana infrastruktura turystyczna;
- Częściowo zagospodarowane brzegi Jeziora Elckiego;
- Realizacja centrum handlowego Brama Mazur;
- Bogata oferta imprez kulturalnych i sportowych;
- Kolej wąskotorowa.

W - słabe strony

- Peryferyjne położenie miasta w województwie i kraju;
- Słaba dostępność komunikacyjna;
- Krótki sezon turystyczny, sezonowość;

- Niewystarczająca oferta wysokiej jakości bazy noclegowej;
- Mała ilość skomercjalizowanych produktów turystycznych;
- Niedobór produktów sieciowych i liniowych;
- Brak zintegrowanej oferty turystycznej;
- Brak zintegrowanego turystycznego wielojęzycznego portalu informacyjnego;
- Brak lokalnego lotniska;
- Słabo zagospodarowane szlaki turystyczne;
- Słaba siła kapitałowa części lokalnych przedsiębiorstw z branży turystycznej i brak skłonności do współpracy;
- Niepowołanie do życia lokalnej organizacji turystycznej;
- Niedoinwestowanie urzędzeń rekreacyjnych i infrastruktury turystycznej na obszarach wiejskich.

O - szanse

- Nowy okres programowania EU 2014 - 2020;
- Inwestycja drogi S61 (Via Baltica);
- Modernizacja linii kolejowej Rail Baltica przez Ełk (E75);
- Współpraca samorządów i biznesu w kreowaniu produktów turystycznych w województwie, subregionie EGO i EGOSA;
- Upowszechnienie zdrowego trybu życia;
- Wzrost zainteresowania aktywnymi formami wypoczynku;
- Moda na krótkie wyjazdy turystyczne;
- Wzrost usług medycznych, turystycznych i rekreacyjnych związanych ze starzeniem się populacji;
- Rozwój regionalnych produktów turystycznych;
- Wzrost zamożności mieszkańców Polski.

T - zagrożenia

- Osłabienie ogólnej koniunktury gospodarczej w Polsce na skutek kryzysu ekonomicznego;
- Niskie wynagrodzenia Polaków w porównaniu z innymi krajami europejskimi, ubożenie społeczeństwa;
- Przejęcie środków finansowych z UE przez silny ośrodek regionalny np. Olsztyn;
- Konkurencja zagranicznych i polskich regionów na rynku turystycznym;
- Konkurencja atrakcyjnych turystycznie gmin, zwłaszcza w sąsiedztwie;
- Brak preferencji prawnych oraz ekonomiczno - finansowych dla turystyki;
- Wysokie koszty pracy i prowadzenia biznesu turystycznego.

10. Podsumowanie

Położone na pojezierzu miasto Ełk dysponuje walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, które jednak nie mają wielkiego znaczenia dla turystów i nie dają przewagi konkurencyjnej. Ełk jest dystansowany przez konkurencyjnych sąsiadów: Wielkie Jeziora Mazurskie, Pojezierze Augustowskie, Litwę. Natomiast te niedoceniane walory przyrodnicze i krajobrazowe Ełku mają fundamentalne znaczenie dla mieszkańców miasta.

Produkty oparte na walorach krajoznawczych są głównie „kupowane” przez jednodniowych odwiedzających, spędzających czas na Mazurach i Podlasiu, a nie - przez turystów. Dla nich, obok istniejących dostępnych produktów i atrakcji (Ełcka Kolej Wąskotorowa, Promenada nad jeziorem, szlaki turystyczne, imprezy rekreacyjne) należy zatem wypromować kilka skomercjalizowanych markowych produktów, dzięki którym zostaną w Ełku dłużej, niż 1 dzień. W przyszłości produkty te, mogą stać się wizytówką miasta, decydując w znacznym stopniu o tzw. atrakcyjności postrzeganej.

Ełk, miasto i jego bliższa strefa podmiejska, ma bardzo wysokiej jakości walory przyrodnicze dla rekreacji codziennej i weekendowej mieszkańców miasta, które określić można jako tzw. „krajobrazowość”. W strefie podmiejskiej Ełk ma wysokie walory dla rekreacji weekendowej, w postaci jezior i rzek oraz zróżnicowanych terenów leśnych.

Imprezy i wydarzenia kulturalne (Międzynarodowy Festiwal Folkloru Dzieci i Młodzieży „Tęcza”, Mazurskie Lato Muzyczne, Festiwal Sztuk Pirotechnicznych "Ełk, Ogień i Woda", Mazurskie Lato Kabaretowe MULATKA, Mazurskie Zawody Balonowe) oraz imprezy kulinarne przyciągają turystów i jednodniowych odwiedzających. Dzięki skomercjalizowaniu produktów mogłyby w większym stopniu przyciągnąć odwiedzających, określanych jako turystów, czyli osób korzystających z noclegów w obiektach hotelarskich miasta.

Ełk, choć jest węzłem komunikacyjnym, leży jednak w wyjątkowo peryferyjnym położeniu, jednym z najmniej dostępnych podregionów Unii Europejskiej. Planowane inwestycje Via Baltica i Rail Baltica w istotny sposób poprawią dostępność komunikacyjną Ełku.

Baza hotelowa wymaga uzupełnienia o miejsca hotelowe wyższego standardu. Rozwinięta infrastruktura techniczna i okolicy turystyczna (sportowa, rekreacyjna, szlaki turystyczne) umożliwi rozwój turystyki aktywnej.

Rozwój turystyki aktywnej i ogólnie turystyki byłby większy przy zacieśnieniu współpracy zarówno w ramach sąsiednich samorządów gminnych i powiatowych, również współpracy międzynarodowej oraz w ramach całej szeroko rozumianej współdziałania branży turystycznej.